Кіровоградська обласна бібліотека ім. Д. І. Чижевського Інв. №

ПРОЛЕТАРІ ВСІХ КРАЇН, ЄДНАЙТЕСЯ!

Молодий комунар

Орган Кіровоградського обкому ЛКСМУ

Виходить з 5 грудня 1939 року.

№ 27 (4002).

СУБОТА

2

ЛИПНЯ 1988 р.

Ціна 8 коп.

XIX Всесоюзна конференція КПРС

МОСКВА. (ТАРС). 28 червня о 10 годині ранку в Кремлівському Палаці з'їздів відкрилась XIX Всесоюзна конференція Комуністичної партії Радянського Союзу. Присутні в залі оплесками вітали членів Політбюро ЦК КПРС **М. С. Горбачова, В. І. Воротникова, А. А. Громико, Л. Л. Зайкова, Є. К. Лигачова, В. П. Никонова, М. І. Рижкова, М. М. Слюнькова, М. С. Соломенцева, В. М. Чебрикова, Е. А. Шеварднадзе, В. В. Щербицького, О. Л. Яковлєва.**

Конференцію відкрив **М. С. Горбачов.** На його пропозицію делегати обрали президію конференції.

На пропозицію **Є. К. Лигачова** обираються секретаріат конференції, редакційна і мандатна комісії.

Затверджуються порядок і регламент роботи конференції. На її розгляд внесено питання:

1. Про хід реалізації рішень XXVII з'їзду КПРС, основні підсумки першої половини дванадцятої п'ятирічки і завдання партійних організацій по поглибленню процесу перебудови.

2. Про заходи щодо дальшої демократизації життя партії і суспільства.

Приймається рішення заслухати в обох питаннях порядку денного єдину доповідь.

З доповіддю Центрального Комітету КПРС XIX Всесоюзній партійній конференції «Про хід реалізації рішень XXVII з'їзду КПРС і завдання по поглибленню перебудови» виступив Генеральний секретар ЦК КПРС **М. С. Горбачов.**

Доповідь була вислухана з увагою і не раз супроводилась оплесками.

Потім делегати приступили до обговорення доповіді.

МОСКВА. (ТАРС). 29 червня в Кремлівському Палаці з'їздів продовжила роботу XIX Всесоюзна конференція КПРС. Напередодні на вечірньому засіданні її учасники почали обговорення доповіді ЦК КПРС «Про хід реалізації рішень XXVII з'їзду КПРС і завдання по поглибленню перебудови».

Конференція проходить в обстановці діловитості, в дусі ленінських традицій. Скликана за рішенням ЦК КПРС, вона зібралась на переломному етапі перебудови, щоб дати відповідь на питання, які мають життєво важливе значення для партії і країни: якими є перші підсумки перебудови, що треба зробити для усунення перешкод, які стоять на її шляху, як зробити процес революційного оновлення необоротним.

Конференції передувала плодотворна і відверта дискусія по Тезах ЦК КПРС. В ході її комуністи і безпартійні висловили багато конструктивних пропозицій і критичних зауважень, спрямованих на дальше згуртування і консолідацію радянського суспільства, поглиблення перебудови.

У дебатах 28 червня виступили: **В. В. Бакатін**—перший секретар Кемеровського обкому КПРС, **Д. К. Моторний** — голова колгоспу імені Кірова Білозерського району Херсонської області, **Г. В. Колбін** — перший секретар ЦК КП Казахстану, **В. К. Бєлянінов** — секретар Московського міськкому КПРС, **Л. І. Абалкін** — директор Інституту економіки Академії наук СРСР, **Є. І. Чазов** — міністр охорони здоров'я СРСР, **А. М. Масалієв** — перший секретар ЦК КП Киргизії.

Вранці 29 червня делегати заслухали і затвердили доповідь Мандатної комісії, з якою виступив її голова **Г. П. Разумовський.**

На конференцію обрано 5000 делегатів. Найбільш широко представлені робітники — їх 1638 або майже третина від загальної кількості. Обрано 866 працівників сільського господарства. Наукову і творчу інтелігенцію представляють 436 делегатів. Широко представлено виборний партійний актив — 3153 делегати, або 63 проценти від загальної кількості, є членами виборних партійних органів різних рівнів, 762 — секретарями первинних, цехових парторганізацій, партгрупоргами. Серед делегатів 1258 жінок, або понад 25 процентів. У роботі конференції беруть участь представники 72 націй і народностей країни.

На ранковому засіданні 29 червня було утворено комісії по підготовці проектів резолюцій конференції.

У дебатах цього дня виступили делегати: **В. І. Калашников** — перший секретар Волгоградського обкому КПРС, **В. В. Карпов** — перший секретар правління Спілки письменників СРСР, **П. В. Попов** — перший секретар Алтайського крайкому КПРС, **В. П. Смирнов** — регулювальник радіоапаратури Ленінградського оптико-механічного об'єднання імені В. І. Леніна, **Г. А. Арбатов** — директор Інституту США і Канади Академії наук СРСР, **А. Х. Везіров**— перший секретар ЦК Компартії Азербайджану, **М. О. Ульянов** — голова правління Спілки театральних діячів РРФСР, **Б. В. Качура** — секретар ЦК Компартії України, **С. А. Федотова** — вчителька школи № 130 міста Пермі, **Г. І. Марчук** — президент Академії наук СРСР, **С. Г. Арутюнян** — перший секретар ЦК Компартії Вірменії, **Є. О. Соколов** — перший секретар ЦК Компартії Білорусії, **Ю. В. Бондарєв** — заступник голови правління Спілки письменників РРФСР, **І. К. Полозков** — перший секретар Краснодарського крайкому КПРС, **В. І. Мироненко** — перший секретар ЦК ВЛКСМ, **В. П. Кабаїдзе** — генеральний директор Івановського верстатобудівного виробничого об'єднання імені 50-річчя СРСР, **Б. К. Пуго** — перший секретар ЦК Компартії Латвії.

МОСКВА. (ТАРС). 30 червня у Кремлівському Палаці з'їздів третій день працювала XIX Всесоюзна конференція КПРС. Делегати продовжили обговорення доповіді ЦК КПРС «Про хід реалізації рішень XXVII з'їзду КПРС і завдання по поглибленню перебудови».

У дебатах виступили: **В. І. Постников** — генеральний директор виробничого об'єднання «Ставропольское» Ставропольського краю, **В. А. Ярін** — оператор стана Нижньотагільського металургійного комбінату імені В. І. Леніна Свердловської області, **А. О. Логунов** — віце-президент Академії наук СРСР, ректор Московського університету, **В. І. Мельников** — перший секретар Комі обкому КПРС, **Д. І. Патіашвілі** — перший секретар ЦК Компартії Грузії, **В. О. Стародубцев** — голова агропромислового об'єднання «Новомосковское» Тульської області, **К. З. Ромазанов** — сталевар Карагандинського металургійного комбінату, **В. І. Саранських** — перший секретар Череповецького міськкому КПРС Вологодської області, **Л. П. Живетьєва** — зоотехнік ферми держплемзаводу «Первомайский» імені 60-річчя Союзу РСР Новосибірської області, **Р. Н. Нішанов** — перший секретар ЦК Компартії Узбекистану, **І. Д. Лаптєв** — головний редактор газети «Известия», **С. М. Федоров** — генеральний директор міжгалузевого науково-технічного комплексу «Мікрохірургія ока», **Г. А. Боровик**— голова Радянського комітету захисту миру, **В. М. Платонов** — секретар парткому виробничого об'єднання «Челябинский тракторный завод имени В. И. Ленина», **О. М. Захарова** — оператор збагачувальної фабрики № 12 виробничо-наукового об'єднання «Якуталмаз», **А. М. Фатєєв** — другий секретар Ленінградського обкому КПРС, **Г. І. Загайков**— начальник відділення Центрального аерогідродинамічного інституту імені М. Є. Жуковського, **В. Ю. Нижельський** — газовик Орсько-Халіловського металургійного комбінату Оренбурзької області, **Р.-Б. І. Сонгайла** — перший секретар ЦК Компартії Литви, **А. П. Айдак** — голова колгоспу «Ленінська іскра» Чуваської АРСР.

Всесоюзна партійна конференція продовжила роботу.

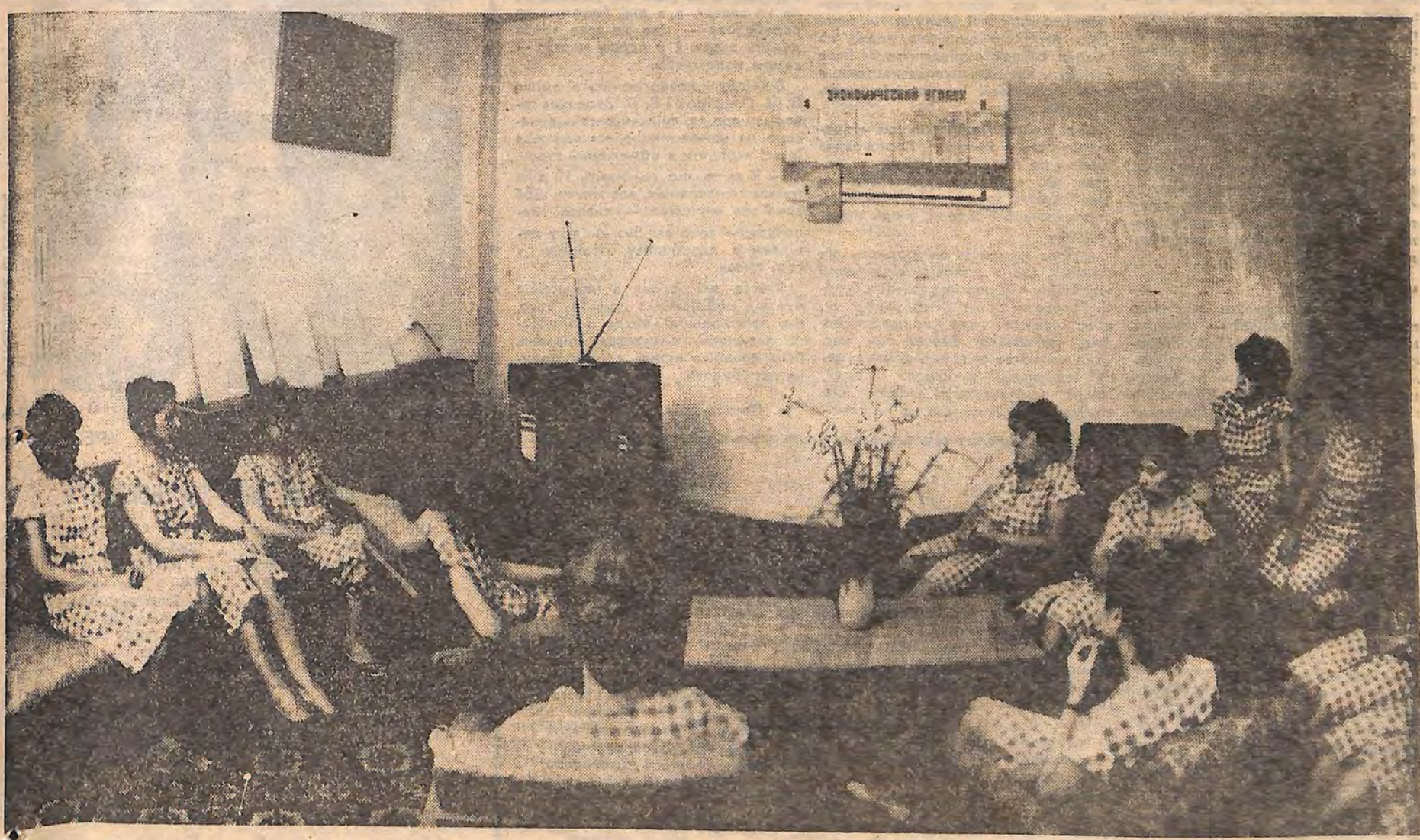

Трудівники Кіровоградщини, як і всі радянські люди, уважно слідкують за ходом XIX Всесоюзної конференції КПРС. На знімку: вільні від роботи працівниці УТО «Кіровоград» знайомляться з виступами делегатів партійного форуму.

Фото В. ГРИБА.

ВІДРОДЖЕННЯ ДОВІР'Я І ВІДВЕРТОСТІ

Репортаж з трудового колективу в дні роботи XIX Всесоюзної партконференції

РІВНО о 10-й годині водій міжміського «Ікарусу» включив радіоприймач, що передавав відкриття XIX Всесоюзної партконференції. Але ми вже під'їжджали до Олександрії і всю доповідь послухати не вдалося. Як потім з'ясувалося, помічник машиніста крокуючого екскаватора В. К. Касяненко, хоч і знаходився в цей час у кар'єрі, але був у значно кращому положенні, ніж я, — слухав трансляцію з радіоприймача, встановленого прямо в кабіні. І я виявився першим, з ким він та його підмінний помічник І. О. Коваленко ділилися враженнями.

— Найбільше запам'ятався сам тон доповіді: кожна думка, кожна теза не подавалася, як чергова істина, що не підлягає сумніву, а виносилися на обговорення, називалися варіанти вирішення тієї чи іншої проблеми. І презизію обирали не для кількості, а для роботи. Знаєте, напередодні розмовляю із моїм машиністом Леонтієм Васильовичем Колісником, так він задавався питанням, чи всі гострі питання нинішнього часу будуть підняті на конференції. Я от послухав доповідь і зрозумів — нічого не упущено.

Віктор Костянтинович зараз працює машиністом, бо Л. В. Колісник в ці дні знаходиться у Москві — його обрали делегатом XIX партконференції.

— Знаю, він багато чекав від цього форуму, — продовжує В. К. Касяненко, — та й всі ми: перебудова в нашому об'єднанні «Олександріявугілля» йде надто повільно. Як, зрештою, й у всій вугільній промисловості. Тому я думаю, що Леонтій Васильович поїхав до Москви не «для кількості». Він взагалі не з тих людей. І в тому, що наша бригада, яку він очолює, носить ім'я XXVII з'їзду КПРС, є своя символіка.

...Як це просто робилося раніше: потрібен був відгук із чергового з'їзду або пленуму партії — фотокореспондент їхав на завод чи в колгосп, знаходив пропагандиста або політінформатора, давав йому в руки свіжий номер «Правди», всаджував його в центрі, всім іншим казав дивитися на пропагандиста чи в газету і... будь ласка,— знімок, на якому зображено загальну зацікавленість, готовий. І лунали в газетних сторінок слова «гарячої підтримки» і «глибокого задоволення» з приводу чергової доповіді.

Може тому тепер, коли в колективі дільниці «Протопопівська» вуглерозрізу «Бандурівський» я розмовляв після зміни з робітниками, відразу створювався гурт (як виявилося, трансляцію з конференції по своїх радіоприймачах, встановлених в кабінах, слухали всі), але в розмову вступали окремі виробничники...

ЧАС РОЗДУМІВ

— А що ви думаєте, так легко переломити інерцію? — говорить машиніст екскаватора М. Ф. Недосека. — Хіба мало ми були свідками одних тільки розмов на найвищих форумах, які всі ми «одностайно схвалювали», але які ні до яких зрушень не приводили? Конференція, звичайно, відрізняється від попередніх форумів своєю щирістю, діловитістю...

— Ніколи з таким нетерпінням не чекав дебатів по доповіді, — говорить машиніст М. Я. Шандра, — але, звісно, не хочеться, щоб відмінність конференції обмежувалася тільки цим. Чекаємо не поверхової, «зовнішньої» демократії, а справжньої. Доповідь Генерального секретаря дає підставу вірити в це.

— Все одно, конференція в одну мить не зробить перелому, — вирішив висловити свою думку молодий електрослюсар Олександр Золотаренко, — все залежить від мас, від кожного з нас. Будемо відвертими: у нас в колективі не так легко скликати людей на збори, хоча проблем, про які можна і треба говорити, — вдосталь. Але чи можемо згадати, що збори вирішили хоч одну якусь проблему? Бувало, встане людина з критикою або з новою ідеєю, а колектив його не підтримає. Між тим згодом біля автобусу, яким повертаємось зі зміни, які тільки гострі і злободенні дискусії розпалюються!

Так, це перша умова нашої віри в перебудову — можливість нам самим вирішувати злободенні питання. Але сподіватись на саму лише конференцію, як правильно сказав О. Золотаренко, не можна. Багато що ми вже можемо робити й самі, зараз.

Колектив дільниці «Протопопівська» не вперше посилає свого представника на партійні форуми. П. Й. Олефіров, машиніст екскаватора, був делегатом XXVI з'їзду КПРС:

— Тоді й справді від нас мало що залежало, навіть від делегатів з'їзду. Сьогодні ж трудовим колективам надано такі права, що раніше й ми, делегати, могли про це лише мріяти.

— Права-то дали, але чи нас особливо розпитували хоча б тоді, коли обирали делегата на Всесоюзну конференцію? — вступив до розмови електрослюсар В. П. Зеленьов. — Я, наприклад, хотів би обрати іншого. Треба, щоб делегат вів людей за собою. Адже не треба закривати очі — багато хто ще, навчені попереднім досвідом, не вірять, що процеси перебудови безповоротні. Я, депутат міської Ради народних депутатів, ходжу по людях, обіцяю вирішити те чи інше питання, яке затягнулося на роки, а самі люди мені кажуть: «Та кинь ти!». Не вірять...

Що ж, це лише підвищує відповідальність Леонтія Васильовича Колісника після повернення з Москви. До «парадних» делегатів ми вже звикли, трудовим колективам зараз потрібні лідери, люди перебудови.

Майже кожен із співрозмовників помітив, що в доповіді відзначено відставання Кіровоградської області. Говорили про це небайдуже, як, втім, і взагалі про конференцію. Але, думається, минув той час, коли ми щиро раділи з приводу такої соціальної активності людей, їхньої зацікавленості у тому, що відбувається. Тому, що це не самоціль. Головна робота по виконанню рішень XIX Всесоюзної партконференції попереду.

— Якими б чудовими рішення конференції не були, але все залежить в першу чергу від перебудови кожного з нас, — сказав начальник дільниці молодий комуніст В. С. Тригуб.

Справедливо, але якщо вже три роки ми говоримо про це, але справа все одно повільно зрушується з місця, то, значить, все ще мало зроблено, не створено таких умов, щоб люди повірили в себе. В розмовах нерідко доводилось почути: «Знаєте, чому дехто з нас мовчить? Кажуть, якщо повернуться старі часи, тоді що? Наче напівжартома кажуть...».

Хоча тепер навіть скептики дивуються з приводу тієї демократичної й розкутої атмосфери, що панує на конференції. Думається, вже тільки це повинно стати прикладом для тих, хто відмовчується на зборах, побоюючись підтримувати свого товариша. Бути самим собою — ось який наглядний урок дає сьогодні конференція.

Але тільки цим наші сподівання не обмежуються. Крім чисто емоційного заряду потрібен і механізм, демократичний механізм захищеності кожного, хто вірить або хоче вірити в перебудову.

ХОЧЕТЬСЯ ВІРИТИ...

Із цього приводу, думається, варто сказати про особливе значення сьогодні роботи пропагандистів і політінформаторів. Я маю на увазі не тих, хто слухняно сідав перед фотокамерою з газетою в руках, а тих, хто справді здатен орієнтуватися в нинішніх процесах, а головне — має свою думку, свою позицію з приводу того, що відбувається. Думається, зараз питання перебудови ідеологічної роботи на місцях стоїть особливо гостро, тому, що сьогодні треба не доводити думки і настанови, народжені у «верхах», а, навпаки, — розбуджувати ініціативу «знизу». Це добре, що в колективі об'єднання «Олександріявугілля» кращого пропагандиста важко придумати, ніж обраного делегата Всесоюзної партійної конференції. А як в інших трудових колективах! Безперечно, «виконроби перебудови», які відчайдушно борються зі старими порядками, є всюди. Як підтримати їх, дати їм можливість не на словах, а в ділі боротись за перебудову — про це вже треба думати зараз. І в першу чергу — самим колективам.

В автобусі, повертаючись зі зміни, П. Й. Олефіров і В. П. Зеленьов говорили про те, скільки питань винесено на конференцію, чи вдасться їх всі вирішити в обмежений строк.

— Я за те, що хай навіть 10 днів триває конференція, але тільки, щоб вона все вирішила, — сказав Зеленьов, — щоб всі без винятку повірили в перебудову, повірили у свої права.

Знаєте, які слова я найчастіше чув від робітників з приводу того, що конференція набуде особливого значення? «Хочеться вірити». Всім хочеться вірити в прискорення перебудови.

М. РОГОВИЙ.

м. Олександрія.

УВАГА! СУБОТНИК

СЬОГОДНІ — ОБЛАСНИЙ КОМСОМОЛЬСЬКО-МОЛОДІЖНИЙ ЕКОЛОГІЧНИЙ СУБОТНИК. Закликаємо всіх, кому дорога доля рідної природи, взяти участь у роботах по поліпшенню стану водного і повітряного басейнів, благоустрою й озелененню парків, скверів, територій населених пунктів. У кожному місті, районі є такі об'єкти, куточки природи, які в першу чергу потребують сьогодні захисту природоохоронців, нас із вами.

Міськкоми, райкоми комсомолу, первинні комсомольські організації мають подбати, щоб суботник пройшов організовано і високопродуктивно. А природа завжди нам віддячить за працю.

ЮНАКИ І ДІВЧАТА! ВІЗЬМІМО АКТИВНУ УЧАСТЬ В ЕКОЛОГІЧНОМУ СУБОТНИКУ!

РАХУНОК № 001700504

обласного управління житлосоцбанку СРСР добре відомий не тільки на Кіровоградщині. Кошти на спорудження в Кіровограді пам'ятного знака воїнам-інтернаціоналістам всіх поколінь надходять і з інших областей — від тих, хто виконував разом із нашими земляками інтернаціональний обов'язок в Афганістані.

Нині на рахунку 001700504 вже 7870 карбованців 72 копійки. Найактивнішими у цій важливій військово-патріотичній акції стали Кіровоградський (перераховано 2000 крб.), Компаніївський (1222 крб.), Новгородківський (909 крб.), Новоукраїнський (827 крб.), Устинівський (676 крб.), Онуфріївський (514 крб.), Гайворонський (482 крб.) райони.

В ДОБРУ ПУТЬ!

Святково і урочисто прощався Кіровоград зі студентами-іноземцями, які, закінчивши вищі навчальні заклади обласного центру, від'їжджали додому. 76 спеціалістів, котрі навчалися в КІСМі, вищому льотному училищі цивільної авіації, вирушають до Афганістану, Куби, Монголії...

З цієї нагоди у залі засідань міськвиконкому зібралися члени міської ради у справах іноземних студентів, відповідальні працівники обкому комсомолу, міськкому партії, міськвиконкому. Звучали щирі напутні слова, «винуватцям» вручалися квіти. Адже кілька років, проведених на українській землі, так зміцнили зв'язки кіровоградців й іноземних студентів, скільки взнали один про одного! **Тож нехай щастить їм, нехай живе у них згадка про дні й роки перебування в Кіровограді.**

Наш кор.

Фотомонтаж В. ГРИВА.

ТРУДОВА ВАХТА

СЛОВО КОМУНІСТА

Спіраллю в'ється в кар'єрі дорога. Гудуть потужні автомобілі. Вниз, до графітної руди, порожні. Вгору, з глибини, куди «сховався» екскаваторник Микола Марчук, — завантажені сировиною. З молодим комуністом, який за рік навантажив екскаватором понад мільйон кубічних метрів, нам довго не вдавалося переговорити. Коли ж випала вільна хвилина, хлопець відсунув скло кабіни і махнув рукою.

— Залазь до мене в кабіну.

Перш ніж забратися на екскаватор разом з секретарем комітету комсомолу Віктором Табашнюком, я встиг сфотографувати Миколу Марчука. У кабіні побачив вимпел «Переможцю у Всесоюзному соціалістичному змаганні за 1987 рік».

— Микола був визнаний кращим серед своїх колег — машиністів екскаваторів, уявляєш! — Віктор навмисне, щоб надати похвалі урочистості, витримав паузу.

А Микола, як школяр, червонів і все поглядав, чи не їде згори до кар'єру за рудою вантажівка. Побачивши автомобіль, наче зрадів і натяком дав зрозуміти, що простоювати водій не може.

Ми слухняно спустилися з екскаватора. У вікні знову з'явилася голова Миколи:

— Ви не ображайтеся, але робота є роботою.

...Екіпаж екскаватора, де крім Миколи другим машиністом трудиться Олександр Луца, до відкриття XIX партконференції зобов'язався виконувати денні норми на 110 процентів. І, як мені сказали молоді водії Сергій Добровольський і Сергій Радоуцький, хлопці з цим завданням успішно справляться.

Якщо сказати простіше, ці понадпланові десять процентів — то десятки, сотні багатотонних машин, які в кар'єрі навантажує Микола з Олександром графітною рудою. Рудою, яка використовується буквально скрізь: починаючи від олівців і закінчуючи космічними кораблями.

Юрій ЯРОВИЙ.

смт Завалля,
Гайворонський район.

РЕЗОНАНС

«Таксі: сервіс без зручностей?»

Під таким заголовком 7 травня 1988 року був опублікований критичний матеріал, у якому йшлося про недисципліновану роботу деяких кіровоградських водіїв таксі. Редакція отримала відповідь за підписом директора АТП-13501 О. А. ГОРБАТЕНКА:

«Адміністрація АТП-13501 уважно розібралася з наведеними прикладами порушення Правил перевезення пасажирів, про які писалося в газеті. На порушників дисципліни С. В. Кріпака і В. О. Шилова буде накладено адміністративні стягнення після їхнього виходу на роботу з профспілкової відпустки.

Газетну публікацію обговорено на колонних і бригадних зборах водіїв. Порушників дисципліни було піддано гострій критиці. З метою попередження аналогічних випадків порушення Правил перевезення пасажирів, працівники АТП-13501 ще раз були ознайомлені з рядом нормативних документів про перевезення пасажирів державним транспортом».

ПЕРША СХОДИНКА

або ЧИ Є ПОСАДА ІНСТРУКТОРА РАЙКОМУ СПРАВЖНЬОЮ ШКОЛОЮ ДЛЯ МАЙБУТНЬОГО КОМСОМОЛЬСЬКОГО ЛІДЕРА

ФОРМАЛІЗМ і байдужість — в цих словах багато спільного. Бо часто формалізм в роботі одиниць (але — організаторів мас) веде до байдужості десятків і сотень людей, до байдужості масової. Чому говорю про це? Тому, що сьогодні ми багато і справедливо говоримо про пасивність і інертність молодих, занепокоєно стверджуємо, що їхня участь у перебудові ще далека від бажаного, але інколи забуваємо, що пасивність на порожньому місці не з'являється. І в першу чергу треба говорити про небажання (або невміння) працювати організаторів молоді — комсомольських працівників.

А якщо конкретно, то хочу повести мову про інструктора райкому і міськкому комсомолу. Чому саме про нього? Тому, що за самою назвою своєї посади це повинна бути всезнаюча людина, котра завжди, в будь-якій ситуації зможе проінструктувати секретаря первинної чи просто рядового комсомольця, повинна знати секрети комсомольської, організаторської роботи, і, само собою, бути в гущі мас.

Парадоксально, але факт: інструктор, котрий повинен вчити і радити, сьогодні сам знаходиться в ролі учня. Це вже усталена система: посада інструктора найчастіше є першою сходинкою на шляху становлення майбутнього комсомольського працівника, і якщо новачка запрошують працювати в апарат райкому, то часто починає він саме інструктором. Я розмовляв із багатьма апаратними комсомольськими працівниками і всі вони — від завідуючого відділом до першого секретаря — були солідарні в одному: школу інструктора корисно і необхідно пройти кожному. Інша справа — яких знань і досвіду набуває новачок, майбутній комсомольський працівник на цій першій сходинці? Вчиться працювати з паперами чи з людьми? Найкраще це запитати у нього самого. Наприклад, у Тетяни Бериславець, котра працює інструктором Олександрійського міськкому не так давно.

— Що вже встигла зробити за цей час? Чергувала під час перебування в нашому місті агітпоїзда.

Що означає це чергування? Це коли інструктор стежить за тим, щоб лектор чи, скажімо, концертна група своєчасно прибули на те чи інше підприємство, щоб їх там зустріли і т. д. Одним словом, черговий по усуненню небажаних «накладок».

— Ще займалася комсомольсько-молодіжними колективами...

— Тобто?

— Готували для міськкому партії паспорти цих колективів...

— Ну, а «живою» роботою встигла зайнятись?

— Починаю. За мною, як і за кожним штатним працівником, закріплено 10 первинних організацій, в одній з них вже чотири рази була — надто занедбані справи, якось треба їх розворушити.

Нашу розмову перервав телефонний дзвінок: Тетяні нагадали про необхідність забезпечити явку двох секретарів комітетів комсомолу промислових підприємств на навчання.

— Таню, як на свіже око — чи не забагато «текучки»?

— Важко відразу сказати. В усякому разі, мені все це подобається.

Прощаючись, я побажав їй успіхів у новій справі. Вони до неї повинні прийти — бажання працювати і оптимізму їй не позичати. От тільки... Розмовляючи з інструкторами, котрі працюють не кілька тижнів, а кілька років, я все ж відчував в їхніх відповідях деяку втому від усіляких термінових і невідкладних справ. «Йдеш додому після роботи і немає про що згадати», — так влучно сказав один з них. І справді, важко відчувати задоволення, коли в основі твоєї діяльності одне й те ж — оперативно передати телефонограму чи підготувати довідку...

Звичайно, і під час роботи агітпоїзда комусь треба чергувати і довідки складати, хоча останнє не таке вже й безсумнівне. Кількість документів останнім часом помітно зменшилася, це правда, але паперової роботи ще вистачає. Інакше б не з'явились в результаті досліджень такі цифри: час, проведений в кабінеті у секретаря райкому, складає 84 проценти всього робочого часу, завідуючого оргвідділом — 89, інструктора — 86...

Що стосується інструктора, то він сьогодні працює стільки на первинні організації, скільки «обслуговує» всі відділи райкому. Якщо це й справді є справжньою школою для майбутнього комсомольського працівника, то важко передбачити наслідки такого навчання, коли вже сьогодні ми з тривогою констатуємо, що апарати райкомів і міськкомів відірвались від первинних організацій, нерідко підтримуючи контакт лише через звітність та пересилання інструкцій.

«Всеїдність» інструктора багато в чому вимушена. Комусь же треба займатись поточними справами, якщо перший секретар, скажімо, буває в райкомі від сили 10 днів на місяць. Решту часу ще забирають різноманітні збори, наради, заходи.

— У січні, наприклад, дванадцять раз викликали до Кіровограда, — говорить перший секретар Олександрійського райкому комсомолу Володимир Ілющенков.

В результаті інструктор при своєму посадовому окладі 155 крб. нерідко набагато краще «володіє» багатьма питаннями, ніж навіть перший чи другий секретарі. З цього приводу довелось почути нарікання на невідповідність між обсягом роботи і оплатою.

Але вихід, думається, не в підвищенні ставок для інструкторів, а в іншому — поставити все на свої місця, щоб кожен в апараті займався своєю справою. Хоча це дається й нелегко. Петрівський райком комсомолу, наприклад, робить такі спроби. Побувавши в обов'язковому порядку на «Шевченківських читаннях» у класах шкіл, члени райкому вже не бачили необхідності знову бути на цих самих читаннях, які вже проводились на рівні шкіл. І... згодом довелося вислухати чимало докорів за неувагу до виховної роботи.

Або, влаштовуючи в Петровому вечір профорієнтації, заворгу райкому Сергію Консевичу запропонували виступити і навіть «підказали», що говорити. За задумом організаторів, його виступ повинен був в основному повторити матеріали XX з'їзду ВЛКСМ. Сергій заперечив: навіщо переповідати загальновідоме, якщо можна розповісти про конкретні факти з «місцевого матеріалу», це буде набагато цікавіше і корисніше. Згоди так і не дійшли, і Сергій врешті-решт просто відмовився від виступу.

Так, багато хто звик бачити хлопців з комсомольськими значками на лацканах піджаків лише як почесних гостей у президіях. І райкомам комсомолу, звичайно ж, треба самим ламати ці застарілі стереотипи.

Так само як і інструктора звикли бачити в первинних організаціях не як порадника і організатора, а виключно як перевіряючого. Одні з них вже змирилися з цим, інші все ж намагаються знайти час для живої роботи з людьми.

Наталка Колечкіна працює інструктором в Олександрійському райкомі теж порівняно недавно — з листопада минулого року. Перший свій виїзд у первинну організацію чомусь запам'ятався надовго. Їхній «уазик» застряв у багнюці, вийшли на узбіччя. По дорозі крокував хлопець — сорочка розстебнута, в руці — повна сітка пляшок з пивом. Потім, постійно натикаючись на пасивність сільської молоді, її стійку байдужість до комсомольських справ, вона все згадувала того хлопця і свої думки, що з'явились тоді мимоволі: «Ось такого хіба організуєш на якусь справу, воно йому треба?».

Наталка ділиться невеселими фактами: з 25 колгоспів лише в десяти стабільно проходять комсомольські збори.

— Якщо провели збори, то це вже свято, — говорить вона. — А що після зборів? Нічого. Навіть протоколи не завжди складають...

— Побуваєш на комсомольських зборах, і мимоволі виникає питання — що у цих хлопців і дівчат спільного...

— Часто запитую у них: що вам треба допомогти, які питання до райкому? У відповідь — мовчання...

— Не повірите: для поїздки в квітні на три дні у Київ шукали бажаючих по всьому району — не могли знайти...

— Спиратися на активістів? Так «активістами» в основному є ті, хто сидить в конторі — бухгалтер, економіст.

Я навів думки лише Наталі, але вони типові для багатьох районів. Причому, якщо Наталя працювала до цього п'ять років в секторі обліку і у веденні різноманітних паперів у неї труднощів не виникає, то в більшості інструкторів, які лише оволодівають «мистецтвом» працювати з паперами, ось на таку живу роботу з людьми просто не вистачає часу.

Як же подолати пасивність? З приводу цього у різних комсомольських працівників були різні думки. Наталя, наприклад, на це запитання відповіла: щоб розворушити якесь одне господарство, там потрібно провести місяців зо два.

А Ігор Лебідь, завідділом Олександрійського міськкому, котрий працював на посаді інструктора два роки, відповів більш реалістично: основне залежить від секретаря первинної організації, навів приклад по ремонтно-механічному заводу Укрремтресту, колишній секретар якого ніяк не могла організувати роботу, внаслідок чого ця комсомольська організація була однією з найпасивніших в місті. Але варто її було очолити Наталі Афанасьєвій, як справи круто змінилися. Ні, вона не намагалася «горіти» одна, щоб потім, як сказав Ігор, «битися на самоті, намагатися щось зробити і кінець-кінцем «згоріти». Наталя «запалила» інших — вдумливо розділила обов'язки між членами бюро і сьогодні працює весь актив, а не один секретар. Як результат, «ожила» і організація в цілому. Ось як багато значить вміла організаторська робота. І, думається, це саме той випадок, коли зацікавленість, ентузіазм одиниць (але — організаторів) веде до ентузіазму масового.

Але якщо все або майже все залежить від секретаря, то яка ж тоді роль апаратного працівника?

— А от він саме й повинен допомагати комсомольському ватажку порадами і інструктажем, вирішувати всі питання, що стосуються роботи секретаря. А самостійно, «наїздами» інструктор чи інший працівник пасивну організацію не «підніме».

Стосовно останнього ствердження, то тут можна було б і посперечатися, бо є протилежні приклади, але, що правда то правда: для ватажка первинної саме інструктор райкому повинен стати першим порадником. От тільки як він може ним стати, коли, як ми знаємо, він в нинішній системі, що склалася, сам — учень?

Розмовляючи з хлопцями і дівчатами, що працюють на цій посаді, я незмінно задавав питання: якими якостями, на їхню думку, повинен володіти в ідеалі інструктор для того, щоб вирішувати сьогоднішні проблеми? Колективний портрет і справді був ідеальним: рухливий, мобільний, володіє певними знаннями, тонкий психолог, вміє спілкуватися з людьми, орієнтується в питаннях внутріспілкової роботи.

Втім, чому ж ідеальний? Чимало секретарів первинних, хто в більшій, хто в меншій мірі, відповідають цим вимогам, в усякому разі мають якусь базу для того, щоб потім безболісно набувати необхідний досвід. Але в тому-то й справа, інструкторами часто йдуть не вони, і нерідко навіть не активісти, а, так би мовити, люди зі сторони.

...Пригадуються звітно-виборні комсомольські збори на одному з заводів, на яких був присутній секретар райкому комсомолу. Чимось йому приглянувся якийсь із виступаючих — запропонував йому піти інструктором, на що той, не роздумуючи, погодився. Для членів же заводського комітету комсомолу це було повною несподіванкою — цього хлопчину ніхто не знав, крім, зрозуміло, його комсорга, який, власне, й доручив йому виступити, накидавши попередньо тези виступу. Чим же він міг сподобатися за п'ять хвилин свого виступу? Очевидно, бездоганним костюмом з краваткою та представницьким виразом обличчя...

А між тим серед комітетчиків були справжні ентузіасти, лідери молоді, обізнані з тонкощами комсомольської роботи, але був у них спільний «недолік» — не підходили за анкетою. За іронією долі цей хлопець очолив комітет — якраз звільнилося місце секретаря... Відсутність досвіду (а як виявилося згодом — і здібностей) організаторської роботи далися взнаки дуже швидко: справи заводської комсомолії все дрібнішали, все більше вона почала перетворюватися на «пожежну команду» при парткомі та адміністрації. Але цей же хлопчина, цілком можливо, міг працювати інструктором...

Сьогодні вже ясно, що анкетний підхід до добору комсомольських кадрів завдав великої шкоди. Але є ще одна причина, яка теж стримує в доборі кадрів — матеріальні, життєві умови.

Нещодавно прочитав у «Комсомольской правде», що писав у 1921 році перший секретар ЦК РКСМ Лазар Шацкін: «Поняття в тому, що активний працівник є працівник, який оплачується спілкою, повинно бути викорінено». Тобто спілчанську роботу не можна перетворювати у професію, це суперечить самій природі комсомолу.

Ось так... Тоді стояло питання про те, чи платити за активність гроші, сьогодні ж ми говоримо про те, що грошей цих замало. І, якщо відверто, мені чомусь не дуже віриться в цей ентузіазм з «розрахунком» — якщо буде надано житло, непогану оплату і т. д.

Тим більше, що є справжні ентузіасти, потенційні комсомольські лідери, яким небайдужі нинішні проблеми і болючі питання. Ви не замислювалися, чому й досі в молодіжній пресі типовою залишається картина, коли авторами схвильованих, перейнятих переживанням листів, заміток, кореспонденцій є в переважній більшості саме рядові комсомольці, але аж ніяк не комсомольські працівники! Час покінчити з протистоянням формальних і неформальних лідерів, взявши курс на пошук по-справжньому ініціативних, дійових кадрів.

Нині широко практикуються конкурси на керівні посади, але впевнений, що оголоси райком комсомолу конкурс на посаду інструктора, — гласно через районну газету, відгукнеться чимало бажаючих, причому тих, хто й справді зацікавлений у вирішенні молодіжних проблем. І в усякому разі це буде не менш важливо, ніж пошук кандидатури на місце першого секретаря, тому, що мова тепер йде не стільки про саму посаду інструктора, як про поповнення армії комсомольських організаторів не випадковими людьми, а тими, що зараз справді нам потрібні. Може варто прислухатись і до такої пропозиції, висловленої В. Ілющенковим: «розбити» район на кущі, в кожному з яких працюватиме інструктор за місцем мешкання.

Втім, можливі й інші варіанти, але одне безперечно: вирішувати цю проблему треба.

М. МЕДВІДЬ.

КІЛЬКА НЕНАВ'ЯЗЛИВИХ ДУМОК ПРО ОСТАННІЙ ДЕНЬ МИНУЛОГО ТИЖНЯ

РЕПОРТАЖ ІЗ СВЯТКУВАННЯ ДНЯ МОЛОДІ У КІРОВОГРАДІ

В УЛИЦЕЮ Леніна їхав радіофікований мікроавтобус, із репродукторів лунала музика; час від часу добре поставлений дикторський голос нагадував, що в місті відбувається святкування Дня молоді, в програмі якого... Втім, не будемо ще раз перелічувати заходів, анонсованих у минулому номері тижнезика на першій сторінці. До того ж не всі вони відбулися. Не було, приміром, зустрічі між командами «Клубу веселих і винахідливих» у «Зеленому театрі», підвели організаторів й автомобілісти із клубу старовинних авто «Ретро»... Певно, це якоюсь мірою збіднило палітру свята, та втішмось тим, що, можливо, більше глядачів побувало на решті заходів. Давайте ж і ми слідом за ними пройдемося святковим містом.

На жаль, мусимо констатувати, що того дня центр міста не був чистішим і охайнішим, ніж у будень; в усякому разі, вулицю Леніна напередодні явно забули підмести, а біля ресторану «Весна» прямо по асфальту від бочки з квасом текла вода — знову, певно, протікав водотін... Це, звичайно, теж якоюсь мірою не кращим чином впливало на атмосферу святковості. Але не настільки, щоб зовсім зіпсувати її. Підтвердженням тому — сміх, що раз-пораз вибухав біля магазину № 2 Ленінського продторгу чи біля кінотеатру імені Дзержинського — там демонструвалися у відеозапису мультфільми про знаменитого Майті-Мауса та якийсь бойовик... А в невеличкому скверику обіч ресторану півколом зібралося чимало кіровоградців — тут проходив усний випуск «Молодого комунара».

Нинішній усний випуск кардинально відрізнявся від попередніх. Як зауважили, звертаючись до присутніх, ведучі Тетяна Тарасенко та Ігор Куценко (обоє — працівники тижневика), журналісти молодіжки вирішили не обтяжувати уваги учасників свята представленням усіх 12 сторінок видання, а обмежитися мистецькою тематикою. Отож на усному випуску звучали сучасні російські та українські пісні у виконанні ансамблю «Гарний настрій» об'єднання «Гармонія» ВО «Друкмаш» під керівництвом О. Агури, студійці «Сівача» на чолі з керівником студії Валерієм Гончаренком читали вірші; гості кіровоградців — артисти Орловського драматичного театру імені І. Тургенєва О. Полянська та А. Максимов показали уривок із гастрольної вистави «Любов? Любов... Любов!» за Е. Федотовим... Як сказала помічник головного режисера з літературної частини О. М Нестерова, участь орловців в усному випуску тижневика не випадкова — за час нинішніх гастролей газетярі й артисти встигли взнати одне про одного немало нового й подружитися...

Тут же у сквері експонувалася виставка фотокора «Молодого комунара» Василя Гриба, яка зібрала немало шанувальників, працювали кіоски облкниготоргу й «Союздруку». Ось що сказав кореспондентові інструктор дільниці «Союздруку» поштамту м. Кіровограда Микола Чабаненко:

— **Періодику розкуповують справно. Зокрема, з 200 екземплярів «Молодого комунара» більшість вже розкупили. Кілька чоловік передплатили тижневик на наступний рік. Це, як бачите, тільки початок. Загалом же про усний випуск і взагалі про свято можна сказати одне: це завжди подобається, якщо робиться цікаво й ненав'язливо...**

Не можна сказати, що на святі що-небудь комунебудь нав'язувалося (та й чи можливо це нині?). Тож тим більш приємна була присутність і оплески глядачів під час виступів активістів клубу самодіяльної пісні на імпровізованій сцені в парку імені В. І. Леніна, у парковому «Зеленому театрі», де демонстрували своє мистецтво самодіяльні молодіжні театри міста; так само приємна й шаноблива увага глядачів до творів самодіяльних художників І. Трембача, С. Еделя, О. Середи, виставлених у сквері біля театру імені М. Л. Кропивницького. У цей час майбутні художники в парку імені Леніна (а були тут і дошкільнята, й учні різних шкіл міста) взяли участь у конкурсі малюнків на асфальті.

— **Нагороди одержали ледве чи не всі учасники, — сказала з цього приводу одна з організаторів конкурсу, працівник обласного Палацу піонерів та школярів Т. Вітенко, — бо малюнки на диво вигадливі й цікаві. Призи — це акварельні фарби, пластилінові набори... Між іншим, дітей ми спеціально не організовували, прийшли сюди тільки добровольці. І подивіться, скільки в малюнках старання і фантазії: тут і чудернацькі риби, і квіти, і літаки та ракети — тільки не ті, що загрожують мирові на планеті, а що охороняють його.**

В цей час у Зеленому театрі парку продовжувався святковий концерт: готувалися до виступів кіровоградські сиячі; не так багато часу лишалося й до початку роботи дискотеки на танцювальній площадці парку.

...Хоч всього на дві третини був заповнений зал у будинку культури заводу радіовиробів, та не скажеш, що концерт рок-панорами був малолюдним. До того ж недозаповненість залу компенсувалася активністю шанувальників рок-музики і самих музикантів.

В рок-панорамі, крім місцевих колективів «Троянда вітрів», «Запасний вихід», «Колаж» та «Візит», брала участь і рок-група з Ленінграда під назвою «Тест».

Під час рок-панорами відбулася й грошово-речова лотерея, в якій розігрувалися книги, приймачі, фотоапарат, гітара.

Свою уявну прогулянку за адресами свята ми завершимо на конкурсі грацій «Міс Молодість-88». Ці своєрідні змагання, які ще не стали звичними для кіровоградців, викликають неабиякий інтерес. Цього разу до конкурсу було допущено семеро фіналісток із числа 24 претенденток. Втім, у гала-концерті (режисер-постановник — директор ПК шахти «Світлопільська» Юрій Біланюк) взяло участь тільки шестеро — сьома учасниця в останній момент відмовилася виходити на сцену... В результаті журі присудило першість і перший приз — путівку до молодіжного табору в Прибалтиці «Ноурус» другокурсниці фізико-математичного факультету педінституту Наталі Семенець. До речі, у день виходу цього номера «Міс Молодість-88» працюватиме в Новоукраїнському районі — вона не лише визнана красуня, а ще й командир студентського загону «Альтаїр»...

Відкриємо читачам ще один секрет: у вересні буде оголошено умови конкурсу «Міс Молодість-89», який проводитиме КМО області. Він, до речі, проходитиме, на відміну від нинішнього, при «відкритих дверях». Бажаючі можуть записатися в обкомі комсомолу: перша учасниця, кажуть, вже заявила про себе...

Адрес у цьогорічного дня молоді було немало. Адреси ці (а ми назвали ще й не всі з них), були цікаві. І все ж, визнавши це, не втримаємося від ще одного зауваження — стосовно торгівлі. Бо якщо вірити багатообіцяючому анонсові свята, на ньому слід було очікувати ще і ярмарок молодіжних товарів. Та чи можна визнати за такий ті дві чи три ятки, де продавали морозиво, соки й солодощі? Певно, міським прод-та промторгівлі не вистачило фантазії на більше, про що залишається хіба що пожалкувати. А ще — висловити надію, що наступне свято, яке неодмінно настане через рік, буде цікавішим — на радість його учасникам і гостям.

Наш кор.

На знімках: «Мінус один» — таку назву має цей колектив міського клубу самодіяльної пісні (фото зліва внизу); біля картин С. ЕДЕЛЯ (справа); тана вона, «Міс Молодість-88».

Фото В. ГРИБА.

Найсміливіші серед сов, на думку вчених, — сови сірі; першість серед цих сов належить самцям, які і більші, й сміливіші від самців.

А гніздо, яке ви бачите на знімку, виявилося, зайняли вухаті сови. Вони, як правило, висиджують пташенят близько місяця, а ще через місяць малюки починають злітати... Коли ми підійшли одного дня до їхнього гнізда, воно мало вигляд покинутого птахами. Ми знайшли сороче гніздо й почали фотографувати. І раптом — о диво! — у гнізді сов щось заворушилося. Там було троє совенят. На цьому знімку — фотопортрети двох із них... Ще через деякий час, навідавшись до гнізда, ми з сином застали гніздо порожнім. А неподалік, на вершині дуба, побачили молоду сову (певно, то була одна із наших «знайомих»)...

М. НОЖНОВ.

Фото автора.

ПРОДОВЖУЄМО РОЗМОВУ

СЕКРЕТАР Вільшанського райкому ЛКСМ України Г. ШАЛАПКО повідомила редакцію, що публікацію «Перші кроки експедиції» було розглянуто на розширеному засіданні бюро райкому. Критику з боку газети визнано справедливою. Рішенням бюро райкому ЛКСМУ від 20 квітня затверджено план заходів по участі в обласній комсомольській екологічній операції «Південний Буг». Один із таких заходів — проведений спільно з працівниками райсанепідемстанції та редакції районної газети «Ленінська зоря» масовий рейд по річці Синюсі, який ми пропонуємо увазі читачів.

КУДИ ДІВАТИ СМІТТЯ?

Виявляється, для багатьох це питання ой яке непросте...

З ВИСОКОГО берега Синюхи відкривається чудовий краєвид на саму річку, на довколишні поля, на село. Взагалі, де б не побували понад річкою в Осичках, не могли намилуватися красою цього чарівного куточка природи. Красивого місця для відпочинку, здається, й шукати не треба. Та, мабуть, не зайве буде нагадати, що все це слід би берегти...

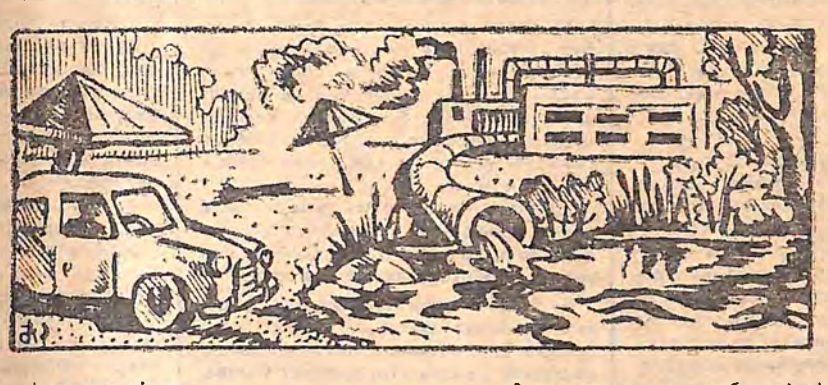

А насправді? Ні, не скрізь ми побачили тільки байдуже ставлення до спільного багатства. Ось над річкою люди посадили городи. Та не забули залишити й водозахисну смугу; як і належиться, засіяли її багаторічними травами... Дуже вже близько від води межа присадибної ділянки пенсіонера З. О. Фударя, але сусіди пообіцяли, що передадуть дідусеві наші зауваження.

— Про захисну прибережну смугу знаємо, — сказали на прощання місцеві жителі — наші співрозмовники. — Був у нас голова ревізійної комісії колгоспу «Аврора» М. П. Пастух, попереджав...

Знову зупинилися на високому березі. Гарна місцина. Дуже гарна. Але хто це насипав гору сміття на крутосхилі? А поруч ще й металевий брухт валяється. Покликали господарку крайнього, найближчого будинку — Л. В. Громову.

— Колись я працювала в рільничій бригаді, — розповіла вона, — тепер доглядаю колгоспних свиней. За старою пам'яттю звернулася до бригадира В. М. Коноваленка, попросила, щоб прислав трактора сміття з подвір'я вивезти. Пообіцяв, але трактора досі не дав...

По дорозі з Осичок в райцентр зайшли на територію колишньої молочнотоварної ферми колгоспу «Аврора». В її старих приміщеннях тепер утримується молодняк великої рогатої худоби.

— Цього року гній вивозиться краще, менше річка буде забруднюватись, — довідавшись, що нас цікавить, повідомив завідуючий фермою В. А. Опря.

Справді, гноєсховище виявилось повністю очищеним. Але порядок наведено ще не до кінця. Дехто з присутніх навіть запропонував сфотографувати сусідній пагорб, на якому нагорнуто купи гною — з першим же дощем його змиє в Синюху... Мова заходить про те, як важко зараз усьому живому в річці. Крім бруду, в неї стікають з полів мінеральні добрива й гербіциди, паливно-змащувальні матеріали. Ось, приміром, гараж райсільгоспхімії — на самому березі річечки, однієї із приток Синюхи. Техніку тут і миють біля самої води. Миють вручну, бо спеціального обладнання немає. Бруд, зрозуміло, стікає назад, потрапляє у річку. А там же поруч і водозабір питної води для центру селища Вільшанки.

У САМІЙ Вільшанці, навпроти шістнадцятиквартирного будинку по вулиці Леніна, 18 — очисні споруди каналізаційної системи. Вони не працюють, але каналізацію продовжують використовувати. І так вже цілий рік. Поряд — чималий смітник. Хто його «автор»? Мабуть, не з віддалених вулиць жителі поскидали непотріб, а з ближньої — Водопровідної, та з розташованих поблизу будинків.

На березі річки біля районної шляхової ремонтно-будівельної дільниці накидано купу гілля. Далі, неподалік перехрестя вулиць Вербової і Шевченка — смітник. Сміття трапляється в кожному провулку, що виходить до річки. Мешканці довколишніх будинків, з якими довелось зустрітися й розмовляти, підтвердили: побутові відходи виносять у недозволені місця практично усі. Вимушені це робити, бо куди подінеш... У дворах комунальних будинків саночищення проводить спеціальна служба комбінату комунальних підприємств. Таких будинків порівняно небагато. А як же бути решті мешканців селища?

«Узаконене», відведене під звалище місце — теж у далеко не кращому стані. Без під'їзних шляхів, не обваловане, воно поступово розростається у напрямі Синюхи. Ще один (і який!) потенційний забруднювач...

Про систематичне забруднення річки час від часу в районі вели мову. Йшлося про це і в районній газеті під рубрикою «Синюсі — спільну турботу». Але змін — ніяких. Хіба що звалищ появилося більше. Коли ж, нарешті, буде наведено порядок? Бо балачки — балачками, та треба й за діло взятися колись. І не тільки молоді, яка виявила бажання брати участь в обласній комсомольській екологічній операції...

Зі сказаного вище висновок один: треба налагодити санітарне очищення селища. Побутові відходи треба вивозити централізовано не тільки з комунальних дворів, а й з вулиць населених пунктів. Тоді люди не виноситимуть сміття будь-куди.

Хто займається цією справою? І в річки, і в селище є господар — Вільшанська селищна Рада із своїм активом — депутатами, вуличними комітетами... Варто і можна підключити до роботи санепідемслужбу, відділ внутрішніх справ району. Питання про забруднення побутовими відходами берегів Синюхи не зайве буде винести на засіданні виконкому селищної або й районної Ради народних депутатів. І, оцінивши обстановку, вирішити, як краще скоординувати роботу спеціальних служб і громадськості задля того, щоб уберегти річку.

С. ЧЕКОЛЬСЬКИХ — член районного штабу «Комсомольського прожектора», О. ЛЕПЕШОНКОВ — лікар райсанепідемстанції, О. ЧОРНИЙ — старший інспектор райвідділу внутрішніх справ, Б. КАСУРКІН — працівник районної газети «Ленінська зоря».

смт Вільшанка.

ДО ПИТАННЯ ПРО ЗВОЛІКАННЯ

Як повідомив секретар Устинівського райкому ЛКСМ України **О. ЩЕРІОК**, бюро райкому на своєму засіданні розглянуло питання про участь комсомольців та піонерів в операції «Південний Буг». Визнано невиправданим зволікання в проведенні пропагандистської, роз'яснювальної роботи по залученню комсомольців і молоді Устинівського району до участі в русі за оздоровлення малих річок. Бюро райкому комсомолу вважає, що ініціативу комсомольців слід поширити на розв'язання всіх екологічних проблем області. Схвалено починання комсомольців і молоді місцевого колгоспу імені Куйбишева по розчищенню й впорядкуванню джерел і степових колодязів.

При райкомі ЛКСМ України вирішено створити раду по охороні природи, оголосити огляд на кращу організацію екологічного виховання. Умови огляду включають в себе проведення фенологічних спостережень, краєзнавчих походів, біологічних експедицій, тематичних вечорів, конкурсів знавців природи. Передбачається також пропаганда знань про природу, конкурси стінних газет, фотографій, творів про природу.

УВАГА, КОНКУРС!

У світ звірини й зела

Конкурс закінчився — хай живе конкурс! Такими словами можна було б найточніше передати настрій багатьох листів із відповідями на запитання останнього туру нашого конкурсу-вікторини. Щодо пропозицій продовжити подібні змагання, то вони приймаються: восени редакція тижневика планує ще один аналогічний конкурс. Втім, не всі пропозиції учасників стосуються тільки «газетного», так би мовити, боку справи. Так, природолюби з Ульяновської СШ № 2 написали: «Коли шукали відповіді на запитання вікторини, дізналися багато нового про заповідні місця Кіровоградщини. Захотілося побачити їх на власні очі. Чому б не організувати для молоді та школярів туристський маршрут найцікавішими місцями?».

Що ж, пропозиція цікава. Ми обов'язково передамо її обласному БММТ «Супутник». А зараз — відповіді на запитання третього туру.

1. Риби, про яких ідеться, — мулові стрибуни, своєрідні «земноводні» риби, що живуть у прибережних тропічних водах та на суші. Вистрибуючи з води, стрибуни захоплюють повітря, яким дихають. Не маючи періодичного доступу до атмосферного повітря, риби ці гинуть. Ось чому стрибуна можна втопити.

2. Реліктові (або релікти) — це такі рідкісні рослини, які збереглися на тій чи іншій території з минулих геологічних епох. Зокрема на Кіровоградщині з таких зустрічаються хвощ великий, бруслина карликова, в'язіль стрункий, цимбохазма звичайна, глід, копитень європейський, азалія жовта, клокичка перистa, зозулинець звичайний, коручка болотяна, півник болотяний та інші.

3. Коли дятел «працює», його дзьоб ударяє по дереву із швидкістю шість-сім метрів на секунду. Якби людина ударяла по дереву таким чином, вона майже одразу втратила б свідомість. Встановлено, що під час руху дзьоб і центр ваги мозку дятла рухаються прямолінійно, але не паралельно. Шия птаха має незвичайну жорсткість, що запобігає поворотові голови в момент удару.

Ці властивості дятла відтворюють певним чином при виготовленні касок для захисного обладунку автомобілістів і мотоциклістів. Модель голови дятла, пристосована до жорстких ударів, дуже нагадує військове спорядження рицарських часів — доспіхи із жорсткими «комірцями» і шоломами середньовічних рицарів.

Отже, конкурс закінчено. До останнього туру неясно було, хто вийде переможцем. Врешті, після ретельного підрахунку перше місце присуджено інженерові з Кіровограда Ф. Капелюшному та його синові Мишкові (правда, в останньому турі Мишко участі практично не взяв, бо виїхав на село до бабусі; і все ж він, безперечно, немало зробив задля спільної перемоги). Відкриємо секрет: те очко, яке принесло Капелюшним першість, дало краще, ніж у решти учасників, оформлення відповідей. Результат Федора і Мишка Капелюшних — 90 очок. 89 очок і друге місце — у команди екологічного патруля Ульяновської СШ № 2, третє (64 очка) — в устинівця О. Безп'ятюка. Заохочувальним призом вирішено також нагородити кіровоградця Івана Чорноівана, який, незважаючи на невдачу в першому турі, стійко тримався до кінця і дав вичерпні відповіді на деякі запитання конкурсу.

Вітаючи переможців, ще раз нагадуємо: восени проводитиметься ще один природоохоронний конкурс. Так що слідкуйте уважно за нашими публікаціями.

ЖЮРІ.

ХРОНІКА ОПЕРАЦІЇ

Комітети комсомолу проводитимуть в районі паспортизацію джерел, струмків, малих річок, візьмуть шефство над їхнім очищенням та закріпленням берегів. Перед штабами «КП» поставлено завдання організувати контроль за дотриманням правил збереження і транспортування добрив, отрутохімікатів, економним витрачанням деревини, чистотою стоків місцевого сирзаводу.

ВІД ІНГУЛУ — ДО БУГУ

Як повідомив секретар Кіровоградського міськкому ЛКСМУ **М. ЦИГУЛЬСЬКИЙ**, міськком комсомолу встановив тісні контакти з обласним товариством охорони природи, міською санепідемстанцією, станцією юних натуралістів. Міським штабом «Комсомольського прожектора» зібрано фактичний матеріал про найбільш забруднені ділянки Інгулу, Сугоклеї, Біанки. Разом з міським комітетом народного контролю проведено рейд по дотриманню природоохоронного законодавства підприємствами й організаціями міста в басейнах цих річок. Зібрано дані про найбільших забруднювачів. Ними є на сьогодні виробниче об'єднання по сівалках «Червона зірка», заводи по виробництву молока, «Гідросила», ливарний, ВО «Друкмаш», фабрика «Хімчистка»!, м'ясокомбінат

Нині міськкомом комсомолу готується експедиція молодих ентузіастів, які займаються в секції підводного плавання при обкомі ДТСААФ. Її учасники проїдуть 100 кілометрів по Південному Бугові місцями, де колись здійснювали переправи бійці Другого Українського фронту, які гнали фашистів на захід, звільняючи Кіровоградщину. Буде зібрано не лише матеріал на військово-патріотичну тематику, а й дані про стан берегів, флори і фауни, виявлено й зафіксовано забруднювачів ріки, взято проби води й грунту для дослідження у лабораторії. В піонерських таборах на маршруті експедиції буде проведено ряд агітаційно-пропагандистських заходів.

Право на реабілітацію

МАТВІЙ ЗАСЛАВСЬКИЙ: «У таборі щоденників нам вести не дозволяли...»

„Якщо ти прийшов до нас, назад вже не повернешся, — скаже мені слідчий Шиманович і, посміхнувшись, поставить на свій стіл портрет Єжова“.

ЄДИНИМ щоденником для нас, «ворогів народу», була пам'ять, яка фіксувала все, що робилось навкруги. Дехто і нині хоче, щоб радянський народ, особливо молодь, поменше пригадував би страшні часи сталінських репресій. Та правда повинна жити з нами. Аби ніколи більше не сталося тридцять сьомого, сорок сьомого чи сорок дев'ятого — років масових «призовів» до колимських таборів вірних синів Радянської Батьківщини...

Я — БАТРАК

Кожної п'ятниці моя мати приходила на млин, щоб отримати від його господаря Уманського двадцять копійок, зароблених нами з братом за тиждень.

Починались важкі двадцяті роки. Навколо — багато безпритульних, які стали в нагоді деяким «господарям». А ті нещадно експлуатували їх, голодних і голих. Експлуатували за «просто так», окраєць хліба або кілька копійок. І діти не лінувалися — пиляли дрова, «молотили» вугілля, прибирали, вантажили.

...Одного дня, коли до млина Уманського під'їхала машина з якимись поважними особами, дружина господаря похапала нас за руки й потягла до кущів, приховуючи дармову робочу силу від сторонніх очей. Та надійно сховати не зуміла: нам було цікаво, хто ж то приїхав. Один із чужаків, побачивши в кущах наші дитячі голови, суворо наказав:

— Ану підійдіть до мене, пацани. Що ви тут робите!

Ми не знали, що відповідати, мовчали, а Уманчиха щебетала навкруги нас, наче навколо своїх рідних дітей.

«Поважна особа» виявилась секретарем Олександрійського окружкому комсомолу:

— А про Леніна ви чули! Знаєте, що сказав він про вас!

Про Володимира Ілліча Леніна ми звичайно чули, але були здивовані тим, що вождь соціалістичної революції міг комусь щось казати про нас — тих, кому було по десять, дванадцять чи п'ятнадцять років.

— Вчитись, вчитись і ще раз вчитись! Гайда до машини!

Наступного дня від матері я дізнався, що на млин ходити більше не буду. Комсомольський секретар зобов'язав господаря, аби той за власні кошти навчав мене два роки в Єкатеринославі.

В ЗІНОВ'ЄВСЬКУ

1926 рік...

Країна зустріла його незвично. Вже першого січня почалася перша п'ятирічка, визначена у грудні двадцять п'ятого XIV партз'їздом. Його назвали з'їздом індустріалізації. Почалося будівництво відразу чотирьох великих електростанцій, а наступного року до них додадуться ще чотирнадцять (серед яких такі відомі, як Дніпрогес та «Червоний Жовтень»). Закладаються нові вугільні шахти, починають діяти такі гіганти, як Керченський металургійний, Ленінгорський поліметалевий, Маріупольський трубний, Сталінградський тракторний заводи. Подвиг творців радянської індустрії почався відразу, і про це забувати не можна. Радянська молодь підтримала свій уряд, крокуючи в перших лавах п'ятирічки.

Після навчання у фабзавучі мукомолів я повернувся додому. Господаря Уманського вже не було, а сам млин належав одному з кооперативних товариств. Але тут я затримався ненадовго: викликали до райкому комсомолу і направили до Зінов'євська на завод «Червона зірка». Слюсарем малярно-збірного цеху.

І вже через деякий час ми, червонозорівці, святкували випуск нової, першої в історії заводу тракторної сівалки. Була в цьому велика заслуга комсомольців на чолі з Федором Павловичем Козодеровим, нашим секретарем. Молодь довіряла йому, і, якщо у 1929 році на заводі було лише 260 членів Спілки, то у 1931 році вона нараховувала вже чотири тисячі комсомольців. При «Червоній зірці» було створено й молодіжну комуну «Люкс». Цікавились ми також раціоналізаторською роботою...

Коли перед моїми очима знову й знову виникає той час, ніяк не можу забути труднощі першої п'ятирічки. Завод перебував у важкому стані, була відсутня сировина. Наприклад, після зміни ми залишалися ще на чотири години, ставали ланцюжком і з рук в руки передавали метал до печі. Тоді ж на «Червону зірку» завітала і творча група з Харківської кіностудії, яка зробила про нас кінострічку. Цікаво взнати, де цей фільм нині, яка його доля!..

Після того, як було створено Одеську область, Козодерова запросили працювати до обкому комсомолу і я став секретарем комсомольської організації заводу.

ГОЛОДНИЙ РІК

Дуже часто, коли ми кажемо про індустріалізацію, — пишаємося Дніпрогесом і Кузнецьком, Донбасом і Магнітогорськом, Комсомольськом-на-Амурі. Але це тільки півправди. Іншим результатом сталінського форсування індустріалізації виявився голод 1932—1933 років у зернових районах країни, до яких належав і Зінов'євський округ.

Що ж стало причиною голоду?

Індустріалізація вимагала великої кількості нового обладнання для заводів і фабрик, комбінатів і ГЕС. А діставала його країна тільки в обмін на хліб. На тридцять перший рік прийшлася світова економічна криза — ціни на зерно різко знизилися. Та цей фактор не зупинив Сталіна, який навіть не вважав потрібним переглянути свої задуми «великого стрибка у соціалізм». І хоча хліба було зібрано менше, експорт на зовнішній ринок зростав. У багатьох колгоспах забрали весь хліб, навіть насіння. Таким чином у Зінов'євському окрузі виникли серйозні продовольчі труднощі, почався голод. Колгоспники іноді цілими сім'ями йшли до міста, на будови, заводи. Колгоспи розпадалися, падав рівень колективізації.

У тридцять другому численні колективні господарства округу вже не мали можливостей виконати плану хлібоздачі. Ми чекали порятунку від Радянського уряду. І Сталін вжив «заходів». Він командирував до нашого колись хлібного району спеціальні комісії, які не тільки забирали хліб, а й чинили масові репресії проти місцевих партійних, радянських, господарських кадрів, навіть проти рядових колгоспників. Тих, хто не хотів підкорятися, називали куркулями, і ховаючись за словами «саботаж» і «змова», наголошували на якійсь «таємній війні» проти робітників і Червоної Армії.

Ми вірили Сталіну. Але це було скоріше нашим лихом, ніж провиною...

3 січня 1933 року зібралося бюро Зінов'євського міського комітету ЛКСМУ, до складу якого входив і я. Ми визначали свою роль у виконанні планів хлібозаготівель. Мене «під особисту відповідальність» (як було занесено до постанови) зобов'язали направити у найбільш відсталі села округу не менше 100 чоловік для практичної допомоги у хлібозаготівлі. Та ще більше хвилював мене стан на «Червоній зірці», де тільки за січень трапилося понад 400 випадків голодних набряків. Робітнича лікарня була перевантажена. В ній з 1 січня по 25 лютого вже померли близько вісімдесяти робітників. Кістлява рука тотального штучного голоду своїх жертв не вибирала.

НАРКОМ ЄЖОВ

У січні 1933 року вийшла Постанова ЦК ВКП(б) про створення в МТС та радгоспах політичних відділів, головним завданням яких було подальше зміцнення колгоспного руху. Тоді в країні виникло близько чотирьох з половиною тисяч політвідділів.

Мене викликали до Харкова, тодішньої столиці республіки, де я зустрівся з першим секретарем ЦК ЛКСМУ Сергієм Сергійовичем Андрєєвим. Від нього я одержав путівку до Москви. Там в середині березня повинен був розпочатися семінар тих, кому належало працювати в політвідділах.

...Москва зустріла посланців усіх братніх республік країни. На великому прийомі в Будинку Рад ЦК ВКП(б) були присутні члени Радянського уряду. Відкривав семінар Каганович, поруч з яким знаходилися Молотов, Чернов, Косарєв. Та найбільшу вагу на цьому форумі мав невеличкий на зріст чоловік у військовій формі, тридцяти восьми років з ледь помітним шрамом на обличчі. То був Микола Іванович Єжов.

Ми знали про нього небагато. Народився в Петербурзі, з робітників, член партії більшовиків з березня сімнадцятого, учасник громадянської війни, військовий комісар. До 1922 року Єжов працював у Казахстані секретарем одного з губкомів, потім став заступником наркома землеробства, а з 1930 року — завідуючим Розподілвідділу та Відділу кадрів Центрального Комітету партії.

Єжов говорив про те, що завданням новостворених політвідділів є посилення колгоспних партійних організацій, аби ті були зосереджені на вирішальних ділянках виробництва, в бригадах, на фермах, у МТС.

«Комуністи повинні допомогти селянам позбавитись дрібнобуржуазної психології. Для переможного розвитку соціалізму необхідно виховувати в них нове ставлення до праці, до соціалістичної власності. Політвідділи допоможуть вичищенню з колгоспів ворожої агентури».

Ці слова я запам'ятав чітко. В них був і сам Єжов — недовірливий до всього і всіх. Розумію нині, чому Сталін саме його висунув на посаду керівника НКВС. Але тоді, в березні тридцять третього, ми оплесками зустрічали майже кожне слово Єжова, довіряли йому.

...Майже через п'ять років мені знову доведеться зустрітися з цією людиною. Точніше з її тінню. На цей раз — у Миколаївській в'язниці.

— Якщо ти прийшов до нас, назад вже не повернешся, — скаже мені слідчий Шиманович і, посміхнувшись, поставить на свій стіл портрет Єжова. На фото—знайоме мені обличчя, а перед ним — розчепірені руки в рукавицях. «Єжових рукавицях» репресій.

І лише через багато років дізнався я, що наркома НКВС стратять 1 квітня 1940 року за рішенням Військової Колегії Верховного Суду СРСР. Стратять за репресії проти свого ж народу. Сталін тоді пожертвує пішку, аби врятувати короля.

ТРИДЦЯТЬ СЬОМИЙ

Із столиці мене направили до однієї МТС у Хорловському районі Одеської області. Заїхав по дорозі до Зінов'євська й відразу на південь.

Прибув за місцем призначення, вийшов із машини...

— Ти хто такий? — спитала мене стара жінка.

— А в чому справа?

— Кажуть, якийсь політвідділ приїздить, а люди вмирають з голоду...

І стара заплакала. То була жінка червоноармійця Олейничука. Того самого, який провів Фрунзе навколишніми місцями до славнозвісної Строганівки. І той погнав від неї війська Врангеля через увесь Крим.

Стан колгоспників був незадовільним. МТС на останньому, 154-му місці в області, людей нищить голод, поламано всі трактори. Та вже через рік і вісім місяців робота налагодилася, з'явився в колгоспі хліб. 1937 рік ми зустріли на сімдесят четвертому місці.

Тридцять сьомий...

10 серпня надійшла телеграма: «Заславському необхідно прибути до Одеського обкому ЛКСМУ».

В Одесі я дізнався, що заарештовано Козодерова, деяких інших партійних, комсомольських керівників області. Мене запитували:

— Які у вас були стосунки з Козодеровим?

— Чи приїздили ви до нього на дачу?

Я відповідав.

15 серпня повернувся додому, де відбулось засідання райкому партії. Висловити повну недовіру товаришу Заславському через зв'язки із ворогом народу Козодеровим. Підняти із лав ВКП(б)». Так я [illegible] Заславського [illegible]нишився без роботи.

У вересні ми з дружиною повернулися до Зінов'євська. Місто було якимсь принишклим. Дізнався, що заарештовано численних «ворогів народу», серед яких — директор «Червоної зірки», перший секретар міськкому партії, голова міськвиконкому. Мікроб недовіри вразив зінов'ївців. Коли я прийшов на рідний завод, мені відмовили в роботі.

Так минуло півроку.

16 січня 1938 року мені принесли папірець: «Вам необхідно прийти до міськвідділу міліції з питання несплати коштів за користування електроенергією». Я все зрозумів.

АРЕШТ

— Ви Заславський? — запитав мене чоловік у військовій формі.—Приїхав з Хорловського району, аби вас заарештувати.

На моє питання: чи є в нього відповідний ордер, той посміхнувся:

— Випишіть йому [illegible] документ...

А вже на місці н[illegible]ник політвідділу Хорловського району Шор скаже мені: «Ми контрреволюціонерів-троцькістів всюди знайдемо!».

— Товариш Шор, поясніть, в чому справа...

— Який я тобі товариш, с...

Вісім місяців перебування у Миколаєвській в'язниці навчили мене по-іншому осмислювати своє становище. Спочатку ми гадали, що все це прикра помилка, потім — якийсь переворот, що стався в країні. Адже поруч зі мною перебували справжні більшовики, ті, хто піднімав область із розрухи, проводив у життя сталінські ідеї колективізації та індустріалізації країни. І ніхто з нас навіть думки не припускав, що можна не довіряти товаришу Сталіну. «Він розбереться, і все стане на свої місця».

...Допити проводили тільки вночі. Мене викликав слідчий Шиманович, пропонував сісти на високий стілець, наводив на мене лампу і запитував:

— Хто ще входив до складу твоєї контрреволюційної комсомольської організації?

— Чи знайомий ти з ворогами народу із складу бюро обкому партії?

Майже після кожного подібного «сеансу» мене повертали до камери у непритомному стані.

Практикували слідчі і так звані «очні ставки». Одного разу до кабінету завели колишнього завідуючого відділом сільського господарства райземвідділу Івана Кобзаря. Побитого, змученого.

— Що ви, Кобзар, можете розповісти про організацію комсомольців-контрреволюціонерів?

— Її... очолював... Заславський...

— Іване, що ти кажеш? — прохопився я.

Але Кобзар дивився на мене якимось дивним поглядом, в якому вже померло життя.

По-іншому тримався директор МТС Заборський, старий член партії, колишній партизан.

— Так, ми часто зустрічалися на засіданнях бюро райкому, але в роботі жодних організацій Заславський участі не брав.

Слідчі використовували будь-які засоби, аби досягти єдино необхідних їм свідчень. Навіть вдавалися до спекуляції найдорожчим для нас:

— Хочеш подивитись на свою дитину? Підпиши — побачиш...

14 жовтня 1938 року мене знову викликали до слідчого. Цього разу Шимановича вже не було (очевидно, його звільнили за «м'ягкість» до мене).

— Я ваш новий слідчий. Панфілов. Сідайте, Матвію Михайловичу. Можете поїсти.

Він поклав переді мною цукор, хліб.

— Спасибі, але мені вистачає й того, що приносять до камери...

Панфілов відкрив папку з моєю справою. У правому верхньому куті титульного аркуша я побачив: «Утверджую. Прокурор СРСР А. Вишинський».

— Ви будете віддані військовому суду.

До кімнати увійшов начальник місцевого відділення НКВС Волошин. Він підійшов до мене і сказав:

— Матвію, зізнайся й підпиши. За це дадуть тобі лише років два, а так цілих п'ятнадцять.

Я відмовився.

— Ну, як хочеш, — сказав Волошин і вийшов.

До камери мене тягли по підлозі— слідчий Панфілов мав добрі здібності бійки заарештованих.

А наступного ранку відбувся суд.

— Ви Заславський?

— Так.

— Знаєте, за що притягуєтесь до суду?

— Вночі мені розповіли про це.

— Визнаєте свою участь в контрреволюційному заколоті на півдні України?

— Протестую...

Але це вже не мало ніякого значення. Три хвилини, відведені мені, закінчилися.

— Ім'ям... ім'ям... ім'ям... — лунало в моїй голові.

Вирок — п'ятнадцять років плюс п'ять років позбавлення громадянських прав після відбуття ув'язнення.

«Сортувальна машина» репресій працювала на сталінській гарантії. Без помилок.

ГУТАБ

До травня 1939 року нас протримали у Володимирській в'язниці поблизу Москви. Колись, ще до революції, тут перебував Фрунзе...

В маленьких камерах — по десять-одинадцять в'язнів, а ліжок значно менше. Між ними настелювали дошки. Посередині камери — стіл, прикріплений до підлоги, на якій ми спали теж. Від клопів не було порятунку. Та все це було краплиною у порівнянні з невідомістю: що буде далі? Як там дружина? Діти?

Потім був етап.

До Владивостока нескінченним потоком йшли ешелони з в'язнями, «ворогами народу». Йшли туди, де розташувався ГУТАБ (спецтабори, підпорядковані Головному Управлінню таборів).

Пам'ятаю майже кожний день того страшного шляху. Тридцять п'ять діб і тільки дві зупинки — в Свердловську та Іркутську. Їжа — рибний суп, води не дають. Нашим порятунком ставав дощ, коли через грати з вагонів висовувались десятки рук й ловили рятівні краплини. Вагони були переповнені, спали по черзі.

12 червня ми ступили на землю Владивостока і були вражениими. Із сопок було видно, як дорогою до порту нескінченною стрічкою йшли колони в'язнів. Такий рух продовжувався цілий день. Заплющу очі, але й досі перед ними чорна змія, яка повторює злами того страшного шляху...

Вночі нас навантажили у трюми пароплава «Уелен», який взяв курс на Магадан. Пишу про все це і згадую рядки з поеми Олександра Твардовського «По праву пам'яті»:

Нет, ты вовеки не гадала
В судьбе своей, отчизна-мать,
Собрать под небом Магадана
Своих сынов такую рать.

Якби розповісти про кожний день, проведений в ГУТАБІ, вистачило б матеріалу на цілу книгу. Тому пригадаю лише два дні.

Вранці 22 червня 1941 року до нашої зони увірвалися охоронці. Відібрали у нас газети, письмове приладдя, зірвали радіо.

— Що трапилось? — запитували ми.

У відповідь — мовчання.

То була війна. Багато хто з нас писав заяви, аби дозволили захищати рідну Батьківщину. Та «вороги народу» такої честі не удостоювалися. У нас не було навіть права померти за незалежність країни у боротьбі проти лютого ворога.

Інший день випав на початок березня 1953 року. Помер Сталін... І навіть тоді, в таборах люди не приховували свою лиха, пов'язаного з цим, не здогадуючись про причетність «свого батька» до їхньої долі.

...Попереду був XX з'їзд КПРС, попереду був і так званий період застою, коли в кіноепопеї «Визволення» показуватимуть Сталіна благородним дядечкою з люлькою в руці, попереду буде квітень вісімдесят п'ятого, який розкриє нам очі на всю правду сталінської влади. І чого б ще не було попереду, ми не повинні забути пережитого цілим поколінням радянського народу. Пам'ять про тих, хто пішов і не повернувся...

* * *

Читач має право спитати, чому в нарисі немає фото його автора.

Річ у тім, що Матвій Михайлович Заславський категорично відмовився.

— Гадаю, моя доля звичайна. Це— доля багатьох.

ОГЛЯД ПОЕТИЧНОЇ ПОШТИ

ТВОЯ ТОЧКА ОПОРИ

ПОЕТИЧНА пошта «Молодого комунара» останніх місяців підказала, що мову у цьому огляді треба вести не стільки про таємничі закони поетичної творчості (чесно кажучи, надіслані твори не спонукають до такої розмови), і не стільки про суворість версифікаційного лікнепу (я давно зрозумів, що не маю ніякого права когось повчати, як треба писати вірші), скільки — про подолання певних стереотипів мислення. Відразу зауважу: зовсім не збираюсь звинуватити когось, що він мислить так, а не інакше, бо прекрасно розумію, що першопричини мислити ТАК закладались у молоду свідомість і авторитарною шкільною системою, і сімейними пошуками, але не істини, а чогось більш предметного і матеріального, і всім застійним повітрям нашого недавнього суспільного існування. До того ж: на злодієві шапка горить. І не сказати цього — значить бути від правди ще далі, ніж учора: так, ми, вчителі, ми, батьки, ми, письменники, винні сьогодні у тому, що наші діти, принаймні ті з них, котрі прагнуть вибудувати словом СВІЙ поетичний світ, поринаючи для цього у СВОЇ душі, знаходять там НАШУ олжу, густо замішану на горезвісних трафаретах барабанних віршів, орнаментальності та безпечальної лірики.

Повторюю: менш за все хвилює мене зараз технічний і, навіть, поетичний рівень прочитаного; обходжу і тематичну одноманітність, хоча вважаю, що вибір теми великою мірою характеризує вміння у життєвому океані відчути поштовхи СВОЄЇ хвилі, то є чи не перша ознака молодого таланту. Читаю незграбні, часом елементарно малограмотні рядки і стає мені інколи не по собі...

Саросека Маргарита, секретар комсомольської організації колгоспу імені Ватутіна. Вона, щоправда, не вказала у якому районі, селі живе. Їй вісімнацять років. Прислухаємось до ходу її думок у вірші «Путем Ленина». «Вся наша жизнь бессмыслица, мы знаем — это факт» — гучно без жодного сумніву декламує автор першим рядком вірша, не намагаючись навіть на хвилину замислитись над питанням: звідки взявся той «факт», чи існує він взагалі і чи розповсюджується на все життя — життя самого автора, та й людей, які поряд творять своє одвічне діло, вбачаючи в ньому свій сенс? Інше питання на думці автора: «Но как иначе поступить, чтоб было все не так?». Питання, скажемо прямо, розгубленої людини, котра настирливо шукала вже у собі та навколо якісь шляхи, зневірилась у них, звідси і відчай: «но как иначе?». І я не вбачаю в цьому відчаї пошуку життєвого шляху нічого неприродного: людині лише вісімнадцять... А ось що переважить в людині на її життєвому, як відомо, тернистому і непрямому шляху, залежить від самої людини, тільки від неї, від того, ЯКА вона, ЯК мислить, що і як робить, ЯКІ точки опори вибрала на самому початку життя. До якої ж точки опори НЕЗБАГНЕННО, я підкреслюю це слово, бо інакше і не думаю, не гадаю, що у цьому випадку спрацювала висока свідомість, тягнеться наш автор?

Ось ця декларація: «Но нужен нам вожак такой, чтоб был он нас сильнее, сильнее духом, а душой чтоб был красноречивей, и мы ему свою судьбу, как матери вручили...»... Ось та точка опори, яку «віднайшла» молода авторка.

Прочитавши ці рядки, я сахнувся: невже?! Невже після всього того, що ми взнали за останні кілька років гласності про сталінські репресії, коли «мы ему свою судьбу, как матери, вручили», можна ще так мислити — мислити вовсім молодій людині? Чи не читала всього цього? Чи не зрозуміла, що це значить? Чи жодного разу не замислилась? Ні, Маргарита, просто для самої себе не збагнула, про що мова в її вірші.

Але ж саме в цій недодуманості, в цій легкості — драма: задавнений стереотип в'ївся у свідомість так міцно, що вісімнадцятирічна дівчина не помічає його. Та то вже наша вина! Чи не так?

Мене ж у цій ситуації мислення по-справжньому хвилює ось що: як довго таке триватиме? У якому наступному поколінні самоцінність людської особистості, розуміння своєї залежності лише від диктату власної совісті стануть, нарешті, головними чинниками людської свідомості?

А де, запитую у самого себе та й в інших, де вона, людська гідність навколо нас? Важко її сьогодні зустріти. Є вона, але дуже мало, на жаль, залишилось її в людях. Ось на які гіркі думки наштовхнув мене цей вірш.

Наш перебудовчий час усім своїм змістом, всіма своїми реформами повернутий саме до людської гідності, до її реабілітації в радянській людині на всі майбутні часи. І дуже хотілося б, щоб молоді автори зрозуміли не зараз, а не пізніше, бо кому ж, як не їм, першими всотувати свіже повітря демократизації?

Абсолютна більшість надісланих творів «хворіє» на стереотип мислення у тому чи іншому варіанті. Тому я не буду зупинятися на віршах Петра Полякова з Новоархангельського району, семикласниці Наталки Гришиної з Павлиша, Світлани Гріненко з Помічної, Володимира Лашкула з Бобринця, якому зауважу, що з поваги до тих, хто буде читати, та й з поваги до самого себе — раптом невірно зрозуміють слово, рядок — треба писати до редакції все-таки більш розбірливо, Віктора Ненька з Новоолексіївки Олександрійського району, Оксани Чорної з Світловодська, Тетяни Цимбал з Олександрії. В тих стереотипах мислення, на мою думку, відбивається, перш за все, поверхове ставлення до життя, до таких його засад, як совість, честь, патріотизм, інтернаціоналізм, щастя, доля тощо.

Та ось ще з одним «важким» стереотипом зустрівся я в листі нашої авторки. Наголошую: те, що в ньому написано, я не відношу до свідомості семикласниці з Гайворонського району Олени Пастух.

«Прошу вас, — пише дівчина, — надрукувати мій вірш. Правда, він по-руські», — сором'язливо додає вона, перекресливши при цьому м'який знак в останньому слові. Чую: ну й що, хай дитина пише по-російськи. Хай пише. Але ж — по-російськи. Та не про це мову веду, я знову-таки кажу про гідність, у даному випадку про національну гідність людини, не думання про котру я і називаю ще одним «важким» стереотипом.

Серед багатьох складових таланту найважливіша, на мою думку, — гранична чесність, без котрої і сильний талант перероджується, всихає, наче дерево без води. А в тому, що автори надісланих творів небезталанні, я мав змогу переконатись. Ось лише кілька прикладів.

«І збитий кіньми сивий пил
Упав на шлях, Стара могила
Дивилась вершникам услід».

Це — з вірша О. Коваленко «Жовті Води», присвяченого 340-річчю битви під Жовтими Водами. Або інтонаційно чисті, прозорі рядки з вірша Наталки Гришиної: «Далеко за обрій скотилась зима... Снують горобці на осонні».

Є вдалі рядки й в інших наших авторів, бо, повторюю: здібні вони люди. І від того не легше, бо їх безтурботне ставлення до свого слова, до думки, до життя нарешті, викликає тривогу.

«Не пишеться, але багато і добре думаю», — записав Олександр Блок у щоденнику в один з найскладніших періодів свого життя.

Багато і добре думати — обов'язок кожної людини, тим більше — талановитої. Сьогодні це особливо важливо.

Юрій КАМІНСЬКИЙ,
член Спілки письменників СРСР.

З АРХІВУ ПИСЬМЕННИКА

ЧЕРЕЗ ДВАДЦЯТЬ РОКІВ...

Ми живемо в той революційно-перебудовний час, коли душі людські розкриваються у світ, як глухо зачинені вікна застійного періоду, Гласність і демократія сміливо дістають із глибоких шухляд запилені рукописи і тиражують їх на сьогодення і майбутнє. Ми стаємо відвертими не тільки із своїми сусідами, але навіть із власною совістю (в кого вона залишилася).

Мій вірш «Свічадо» було написано понад двадцять років тому. Звичайно, тоді, в задушливій атмосфері застою, він не міг з'явитися в пресі. І тому я його читав перед найрізноманітнішою аудиторією, покіль суворий перст начальства недвозначно не насварився на мене. І все ж слухачами цього твору були і провідні майстри красного слова Василь Земляк, Дмитро Павличко, Віктор Близнець, Віталій Коротич і Дмитро Бедзик (я мав честь виступати в групі українських письменників, яких очолював Д. Павличко). З наївною гордістю пишаюся тим, що моє багатостраждальне «Свічадо» їм сподобалося.

Безумовно, сьогодні друкуються речі набагато гостріші і відвертіші. Але ж, повторюю, цьому віршеві понад двадцять років. Тож, хай шановний читач дарує йому деяку прямолінійність і невправність. А я, як автор, наперед сприймаю з вдячністю і критику, і похвалу на адресу цієї нещасливої поезії.

Валерій ГОНЧАРЕНКО,
член Спілки письменників СРСР.

Мал. Г. БАСИРОВА.

Свічадо

Набридли свари безхребетні
І дифірамбів каламуть.
Вмирають Гоголі безсмертні,
А мертві душі все живуть.

Немов з безликого портрета
Важкий золочений багет,
Вони в державних кабінетах
Свій бережуть авторитет.

Мені б не пильнувати зірко
Місцевий чийсь високий «трон»,
Та Собакевич вовком зирка
На наш радянський на Закон.

Мені б не хвилюватись всуе,
Коли Манілов повсякчас
З трибун упевнено будуе
Мости повітряні для нас.

Боюсь не вродженого дурня,
Жахаюся, коли якась
Коробочка номенклатурна
Своєю тупістю ляка...

Мені б не кидатися кібчиком
На запаніле зло, а то
Роздавить враз товариш Чичиков
У персональному авто.

Мені б мовчать. Мовчання—перли.
Та щиро віриться чимдуж
В безсмертність Гоголів померлих,
У смерть живучих мертвих душ.

м. Кіровоград.

ПОЇЗД ЖУРНАЛІСТ ЗМІНЮЄ ПРОФЕСІЮ

Очима пасажира

„КУДИ тільки ці люди їдуть? — дивувалась баба Оляна, раз на віку одвідавши свого меншого сина Грицька, який ще в п'ятдесятих завербувався на шахти в Донбас. — Там таке на станції в Києві робиться — як мурашви людей. От і думаю: ну, хай я до сина, а вони куди? І поїздів таких стільки... Аби не помогла жіночка одна добра, не провела до самого поїзда, то хіба я втрапила б?».

Баба зважилася вибратись у таку далеку дорогу, проїхалась у справжньому поїзді і потім до самої смерті не раз згадувала про ту поїздку, як щось незвичайне в її житті, про поїзд і людей.

Зате в наше життя, життя молодшого покоління, поїзд ввійшов у свідомість як обов'язковий і зручний вид транспорту: їздимо ж ми нерідко! Проте чи такий уже й зручний? Запитаймо пасажирів, які щойно зійшли з поїзда, чи їх вдовольняє дорога залізницею і, не сумніваюсь, отримаємо багато відповідей. Відповідей різних. Взимку у вагонах холодно, а влітку — душно. Постільна білизна брудна й вогка, одіяла старі, вичоргані, холодні. Спробуй заснути вночі, коли поїзд шарпається раз за разом: зупиняється коло кожного стовпа. А ще дверима скрипучими хряпають, мов цвяхи в голову забивають (це так скажуть з крайніх у вагонах купе). Чай не завжди у вагоні подають: як який провідник. А ціна яка за склянку? Ніхто точно не знає. Спитати ж наче якось і незручно: кугутом обізвуть — мовляв, за кількома копійками трясеться. Брудно у вагоні. Не кажучи вже про тамбури. Хіба не можна уже тих п'яниць якось угамувати? Тиняються цілу ніч з вагона у вагон, як неприкаяні. Провідникові байдуже...

Це далеко не всі претензії, які сьогодні може пред'явити залізниці пасажир. Найбільше ж їх перепадає провідникові.

Невже він тільки те й робить, аби пасажирам було незатишно, незручно, некомфортно у вагоні?

А ще в народі побутує думка, що робота провідника сильно прибутна. Побутує, звичайно, не без підстав.

Пригадується й мені випадок. Років шість тому добирались ми з товаришем з Кіровограда до Полтави. В касі квитків нема, що робити? Проситись у провідників! Перший же, молодий чубатий хлопець, погодився взяти, але з умовою, що до Кременчука доведеться постояти, бо місць справді нема. Ми готові були стояти хоч до Полтави, аби лиш їхати.

На перших кілометрах дороги провідник узяв з нас плату за проїзд, плату у півтора рази дорожчу, я сахнувся було запитати, але товариш зупинив: «Перед Полтавою запитаємо...». Перед Полтавою ми підійшли до провідницького купе. «Що, хлопці, хочете?» — запитав заклопотано чубань. «Підрахували, що дорого для нас дорога обходиться...» — спробував жартувати товариш. «Видно, погано вас арифметики в школі учили, що так довго рахували», — так само жартом відбувся провідник. «Ні, ми серйозно», — сказав я. «Серйозно, хлопці, серйозно, — підтрунював над нами молодий провідник. — Ви що ж думаєте — я вас за ясні очі провезу?».— «Але ж у півтора раза!». — «Вас ніхто у вагон не затягував за руку». — Говорив усе це провідник холодно, завчено, самовпевнено. Нас же дратувало й обурювало його нахабство. Товариш не витримав і показав журналістське посвідчення, але й на нього провідник відреагував так само: «Можете писати хоч самому міністрові шляхів сполучення — з роботи мене не знімуть, бо й так нема кому працювати на залізниці». Ми відступили, поганьблені у своїх наївних спробах достукатись до совісті людської.

„ПОВЕРТАЮЧИСЬ із Києва до Кіровограда поїздом № 616 21 червня, я не побачив якихось дуже серйозних огріхів у роботі провідника вагона № 3. Ну, хіба те, що у вагоні був відсутній розклад руху поїзда, бракувало також «Пам'ятки пасажирові», в якій перераховуються правила проїзду на залізничному транспорті, вказуються ціни за обслуговування і т. ін. Не почув радіо. А під кінець дороги провідник задрімав, похропуючи у своєму спальному купе, і коли жінка з молодою дівчиною затарабанила у двері, він вискочив, зморений безсонною ніччю, відімкнув двері тамбура й аж тоді перепитав пасажирок: «Вам до Шостаківки?». — «Ні, я думала, що це Лелеківка». — «В Лелеківці наш поїзд не зупиняється...».

Була звичайна ніч, звичайна дорога, звичайний у вагонах азербайджанський чай у пакетиках, у поїзді не душно, хоча вікна щільно зачинені ще торішньої осені — надворі всю ніч накрапав дощик і десь далеко погримувало.

Минулу ніч я їхав від Кіровограда до Києва провідником.

Очима провідника

„ГРОМАДЯНИ пасажири, розходьтеся по місцях — поїзд одходить!

— Сина осьо тільки побачу!

— Хіба через вікно не побачите?

— Через вікно не те...

У тамбурі, за моєю спиною юрмляться люди, заглядають один одному через плече, шукають очима своїх на пероні. Я стою при розчинених дверях, тримаю жовтого прапорця у витягнутій руці. Мимо, на пероні пропливають усмішки й сльози в очах, хтось продовжує бігти, прикипівши поглядом до «свого» вікна, хтось махає рукою. Поїзд відходить од станції «Кіровоград», набирає швидкості, і жовті прапорці з тамбура кожного вагона майорять сонячно, здіймають свої крила під зустрічним вітром.

Півгодини перед відправленням стояв поїзд № 615 «Кіровоград — Київ» на першій колії. Поспішали пасажири й супутники їхні, перепитували номер вагона, полегшено зітхали, коли це був їхній, а я перевіряв квитки, відзначав у зошиті зайняті місця. Начальник поїзда Р. Т. Костенчук, з яким я заздалегідь домовився про дублювання, останні настанови давав провідниці, коли до гурту підбіг літній чоловік:

— Можна вас на хвилинку, — взяв начальника поїзда за руку.

— Говоріть, що ви хочете.

— Давайте відійдемо.

— Це ось провідники одинадцятого вагона, — кивнув Ростислав Тихонович у наш бік, — у мене секретів від них нема.

— Жінку до Чернігова не можу відправити... До матері хворої їде. Квитків у касі нема.

— Чим же я вам допоможу!

— Ну візьміть так, ми заплатимо скільки скажете, — стишив голос.

— В касі просіть, я квитки не продаю.

Чоловік ще трохи покрутився й побіг назад.

Потім підбіг хлопець у білій сорочці із шкіряним вузеньким галстуком, з портфелем-дипломатом в руці... Згодом ще один чоловік. Перед самим відправленням вони метались від вагона до вагона, благально дивились в очі провідникам. А коли поїзд рушив, коло дверей вокзалу я зауважив того першого чоловіка з жінкою. Він щось запально говорив їй, переконував у чомусь, а вона не зводила з поїзда очей, в яких уже згасала надія на дорогу...

Перон закінчився. Замикаю тамбур і йду збирати квитки у пасажирів нашого плацкартного. Провідницька папка тугішає, квитки лягають по кишеньках. Стоп: на 25-му місці нема пасажира. Запитую сусідів. Не бачили. Це що ж я помилково відзначив його у своєму зошиті при посадці? Може, відлучився кудись?

Відмикаю туалет. В коридорчику курить чоловічина, пускає дим у відчинене вікно, посміхається до мене — очі під мухою, блищать.

— Ви з якого вагона? — запитую.

Він мовчки показує великим пальцем через плече: з сусіднього.

— То йдіть у свій — вас там, може, провідник шукає.

— А мені до Новоукраїнки — можна; я у вас постою?

— Курити тут не можна, — кажу суворіше, — йдіть у тамбур.

Знаю, чого він не йде у свій вагон. Сусідній — загальний, туди стільки народу набилось, що не всі й сісти можуть. Це 13-й, крайній. В той час, як у десятому й дев'ятому вагонах ні душі— Черкасами заброньовані. Провідник з 10-го М. О. Осьмірков сидить у нашому провідницькому купе: його вагон безлюдний.

Поїзд «Кіровоград — Київ» обслуговує Козятинський резерв, чотири бригади провідників по 25 чоловік у кожній. Маршрут чотириденний: Козятин — Могилів-Подільський — Київ—Кіровоград—Київ—Козятин. Кожен провідник має «свій» вагон і постійного змінного. Працюють за режимом: чотири доби в дорозі — чотири вихідні.

— Раніше було два провідники на вагон, потім працювали з одним підмінним: три провідники на два вагони. А з початку року, як перейшли на госпрозрахунок: один вагон — один провідник: Ти й прибиральниця, й офіціант, і... — пояснює М. О. Осьмірков.

— А зарплата підвищилась!

— 125 карбованців — оклад провідника. Плюс так звані колісні, нічні, преміальні. До двох сотень нерідко набігає.

Тим часом я переношу записи зі свого зошита на «Бланк обліку пасажирів»: 25 чоловік. Усі — до Києва. У вагоні всього 54 місця. Решту місць заброньовали Новоукраїнка, Помічна й інші станції.

— Провідник, постіль можна? — у дверях купе опасистенька тітка.

Кидаюсь до мішків з постільною білизною. Знімаю їх з горішньої полиці— тяжкі. «Як тільки, — думаю, — з ними жінки-провідниці справляються? А це ж скільки таких мішків треба у вагон затягнути!». 250 комплектів на весь рейс, по 15 у кожному мішку.

Подаю тітоньці постільну білизну: двоє простирадел, наволочку, рушничок вафельний. Тітка перекладає білизну з руки в руку, потім каже:

— Можна трохи сухішу?

Я риюсь у мішку, але постіль уся однаково волога. Тоді дивлюсь на основного провідника нашого одинадцятого вагона А. М. Галунову. Вона мовчки розводить руками. Тітонька подає карбованця сердито й бурчить уже на ходові:

— За що тільки гроші вам платять!

„НОВОУКРАЇНКА. Вискакую в тамбур. Тут уже сиво од диму, хоч сокиру вішай. І той самий чоловічина з блиском в очах підпирає плечима двері.

— Ви хоч би трохи менше курили! — каже йому Алла Миколаївна. — Паровози раніше менше чаділи, ніж тепер курці.

— А ви чого це на мене покрикуєте!— дружелюбно питає пасажир з сусіднього вагона. — Ви не знаєте хіба, що чоловік — це голуб миру!

— Знаю-знаю, жінці своїй про цього голуба краще розкажете.

— А жінка — це поджігатель війни...

— Станція вже ваша — бувайте здорові! — відмикаю двері.

— Я... я знаю, що станція, не треба мені указувати...

В Новоукраїнці до нашого вагона зайшло ще шість пасажирів. І ледве за вікном пропливли останні будинки райцентру, провідниця хвостового, тринадцятого вагона принесла «Зведення про наявність зайнятих і вільних місць». Та зведення на маршруті Кіровоград—Київ подаються тричі: на станції Помічну, імені Шевченка й Гребінку.

— Ще раз біжи перевір 25-е місце — невже помилково там записаний пасажир? — підказує Алла Миколаївна.

Перевіряю. Порожньо. Ніхто з сусідів не бачив пасажира на 25-му місці. Так і записуємо у зведення: 25+6=31 місце зайняте, 23 — вільні. Папір відношу у 10-й вагон. Тут уже появились новоукраїнські пасажири: тільки до Черкас.

Пора заварювати воду для чаю в самоварі. Електричний обігрів самовара зіпсувався, підпалюєм брикетом. Дрівцята на розпал також припасені: з потрухлявілих шпал.

— Зараз, влітку, ще байдуже — мало топити доводиться, а взимку... — бідкається Алла Миколаївна. — Дрова на розпал самим доводиться нипати — як жебраки визбируємо всякий непотріб дерев'яний. Та й брикет не брикет — самий порох... А вагони старі — скільки не клади того вугілля — хтозна куди й дівається тепло. Аж пальці тріскаються від вогню!..

А. М. Галунова провідником працює недавно — з кінця зими. Але вже встигла пізнати добре й погане в цій роботі.

— Це ж на чотири дні вибираєтесь із дому — чоловік не заперечував, коли йшли у провідники?

— В мене вже діти, можна сказати, дорослі: менший шостий клас закінчив. Покинули оце його вдома самого на хазяйстві: бичок у нас величенький, троє поросят, кури, гуси...

— І оце на тринадцятирічну дитину?

— А що ж такого? Вони в нас змалечку до праці звиклі. Та й чоловік же, коли я в дорозі, їсти варить, іншої домашньої роботи не цурається. Батько наш зараз іспити в Білоцерківському сільськогосподарському складає — ветеринар він. Ні, не заперечував. У нас же багато жінок в Козятині провідниками працюють. Здається, ця робота ще міцнішою зробила нашу сім'ю: не бачимось чотири доби, то наче рідніші стаємо...

„ПОМІЧНІЙ поїзд стоїть майже півгодини: міняються машиністи, перечіпляється локомотив на інший бік состава.

Гамірно на тутешньому пероні: бабусі продають свіжі й протяті огірки, черешні рум'яні соковиті, квіти... Сміх, жарти, прощання. Взвод стрижених під нуль новобранців врізнобій прогупав до 13-го вагона: куди вони вже там влізуть?

У нашому вагоні прибавилось пасажирів на дев'ятнадцять чоловік. Залишилось всього чотири вільних місця. Але й вони на найближчих станціях (в Малій Висці, Новомиргороді) будуть зайняті, бо чом би в Кіровограді не продавали квитків?

Поїзд мчить уже на північ: стугонять колеса на стиках рейок, пропливають молодозелені поля за вікном, лісосмуги, зблисне часом у передвечір'ї голубим плесом ставок чи річка. Але провідник у вікно зараз не дивиться: ніколи. Закипіла вода в самоварі. Накидаю білий короткий піджачок на плечі, розставляю на підвіконні склянки в алюмінієвих підставках, пакетики азербайджаської заварки заливаю окропом і вже за кілька хвилин в коридорчику поскітно пахне чаєм.

Василь БОНДАР.

(Закінчення в наступному номері).

Невістка в домі

ПЕРОМ ПУБЛІЦИСТА

ШВИДКО плине час! Ніби вчора Васильок був малям, на руках його транспортували в дитсадок, а сьогодні, глянь — повернувся з армії сержантом. На радість батькам залишився з ними, в селі, працює на тракторі. Надовго зникає вечорами. Таємниці нема: поспішає на побачення з дівчиною... А потім якось у вихідний: «Я, тату й мамо, вирішив одружитися».

— Що ж, сину, час. Тільки хто ж вона, твоя наречена, а наша майбутня невістка?

1.—

Невістка в домі — це, погодьтеся, завжди проблема.

Наша розмова на цю тему охоплює сім'ї Павлюченків, Бондарів, Гальченків, Степаненків, Танських та інших...

Посивілий Павло Федорович Степаненко — ветеран війни, передовий працівник великого цукрового заводу на півдні нашої області. Його дружина Марина Гнатівна — на пенсії. Мають не будинок, а невеличкий палац. В домі є ванна, гаряча й холодна вода, на кухні — і газ, і електроплита, є кольоровий телевізор, холодильник, в кімнатах сучасні меблі. На подвір'ї в гаражі — мотоцикл, в сарайчику — клітки з кроликами, кури та гуси, садок з розлогими яблунями й високим горіхом. Здається, затишок, достаток, від людей любов і шана.

А повного щастя нема!

Син відслужив у танкових військах. Повернувся, став працювати на заводі. Мав дуже добру зарплату. Познайомився з дівчиною, що з цукрового ПТУ прислали до нас. Одружилися. Спершу жили з батьками. Кімнат вистачало. Прожили чотири роки. А потім — за чемодани, за діток — і в Кривий Ріг.

— Там, мабуть, краще?

— Не дуже. Наймають куточок майже у напівпідвалі. Стоять на черзі на квартиру. Коли її одержать, невідомо, бо кінця черги не видно.

— Чому ж не лишились тут, з вами?

Марина Гнатівна заплакала:

— Не вжилися ми з невісткою. Не все в ній нам подобалося, не всім подобалися ми їй. От і підбила вона сина відділитися, а він ось ж послухає — свою молоду любу дружину чи нас, старих пеньків?.. А тут же онукам, їх двоє, не життя, а рай, поруч, гляньте, й парк, а за ним ставок, а там степ, де повітря краще за курортне. Рости б їм, як з води, дужими й здоровими. Та й хто ж їх краще догляне, як не бабуся?

Порожня господа Степаненків. Не чути в них ні галасу, ні сміху дітей. Не легко і їхньому синові, і невістці у Кривому Розі...

Хто ж винен?

У Танських взагалі щось незрозуміле. Молодожони й стежку забули до старих. Та ще коли б тільки стежку. Стара Танська кожному сторонньому розповідає:

— Дісталася мені невістка! То, людоньки, свята правда, що невістка — чужа кістка. Як таких земля тримає! Коли б я її чимось образила, чи зачепила! Так не було цього й у думках! А вона — сором і розповідати. Внуків до мене не пускає. Раз я стріла хлопчика. Купила йому півкілограма цукерок. Так вона наказала хлопцеві: віднеси, викинь їй межи очі, отій Бабі Язі!

Не заплющуймо очі, не відвертаймось, не говорімо, що це — окремі випадки, це ще півбіди. Є ж і біда, є трагедії, є розлучення, є покинуті діти, є позбавлення прав батьків.

Хто ж у цьому винен?

2.—

Невістка в домі... Їй теж нелегко «вписатися» у нову родину. Вона теж людина, жива душа з уподобаннями, з серцем, зі своїми плюсами й мінусами. Кому з нас не пригадується безсмертна повість І. С. Нечуя-Левицького «Кайдашева сім'я»? Хай уже Мотря була з перцем, не могла вжитися з гонорвитою ледачою свекрухою, а що вже говорити про Мелашку — добру, лагідну, покірну, тихої вдачі?

Розповідь невістки Варвари Павлюченко настільки цікава, що наведемо її повністю.

— До заміжжя я жила в сусідньому селі. Нас розділяла неширока й неглибока річка. Я закінчила середню школу, вчилася добре, могла б поступити й до інституту, але вирішила залишитися у колгоспі. Мені подобалося село. Отак, бувало, весною, в травні прориваємо буряки, а в обід — до води, до річки купатись. Туди одного разу прийшли й хлопці — трактористи із сусіднього села. Жарти, сміх, знайомство. Сподобався мені один, бачу, що й я йому не байдужа... Недовго й зустрічалися. І коли він попросив моєї руки, я не вагалась. Я вже знала, що в нього батько загинув на фронті, що в нього є мати, що живуть вони у хатині на курячій ніжці, зліпленій зразу ж після війни із хмизу та глини. Та й я прийшла без дорогого посагу... Він любив мене й таку. Але я в душі тремтіла: як мене, майже в одному платті, у старій кофайчині прийме свекруха?.. Я ж не привезла скрині, набитої рядами, подушками. Про килими тоді й мови не було... Не привезла, бо й нашу вулицю, втікаючи геть, спалили есесівці...

— Нічого, — зразу наче вгадала мою тривогу свекруха. — Хіба в рядах і подушках щастя? Щастя в тому, щоб жила ти з чоловіком душа в душу, щоб у нас у домі завжди були мир і згода, та щоб мала я внуків...

Стали ми жити, поживати, як у казці мовиться, й добра наживати. Діти пішли в нас. Колгоспні дитячі ясла далеко, на іншому кутку села. То ж баба з хлопчиками й дівчинкою цілісінькі дні вовтузилася. Я з чоловіком більше у полі. Вдома, може, щось не так зроблю, може, не так і страву приготую. Свекруха не шпигає, очі не коле. Зажили ми набагато краще. Спорудили й кам'яний будинок. Як стали перевозитись, свекруха й каже:

— Онуки вже підросли. Лишуся я тут. А ви господарюйте у новій оселі. І плаче. Розревілася й я:

— Та чого це ви тут залишитесь? Як біда була, то разом, а як добре, то щоб ви одинока? Та чи ми ж не одна сім'я?

Чоловік зробив найкраще. Приїхав бульдозером і розгорнув геть хатку на курячих лапках. Отак мати й стала жити з нами.

— Варваро Михайлівно! Та невже у вас все було без жодної хмарки й сварки?

— Де їх немає? За гроші сперечалися. Вона мені не раз казала, сердилася, — ти, невістко, не скупися. Відносила куфайчину — справ собі гарні плаття, пальто, хустку, ти ж молода, ви буваєте між людьми.

— Буваєте між людьми... Мабуть свекрусі не дуже подобалось, коли ви поверталися з гостин обоє веселими?

— Розумію, на що натякаєте. Тільки в цьому відношенні з свекрухою ми були однодумцями. Коли мій чоловік, а її син дозволяв собі зайве, ми обоє в два цілі молотили його. Не звив гнізда, не поселився у нашій господі зелений змій... Сварилися й за дітей. Бувало, що хлопці з школи двійки принесуть, я їх лаю на чому світ стоїть, батько й паском потягне, а я ще й вуха намну, тільки баба їх жаліє, потім по голівках гладить... От і починаємо гримати одна на одну. Ви, кажу, хочете, щоб вони бовдурами росли, а вона своєї: хтозна, що їх у житті чекає...

— А яку позицію в час конфліктів між вами займав чоловік?

3.—

Не забули повісті Нечуя-Левицького? Карпо штрикнув око не дружині, не Мотрі, а матері! Є чотири найпоширеніші позиції чоловіків.

Перша:

— Ти, мамо, не знущайся над моєю дружиною. Мені не з тобою вік жити. Не подобається вона тобі, колотитесь, не миритесь — або тобі куплю хатину й вибирайся, або виберемось ми.

Друга:

— Ти, жінко, не гарчи на маму, як звірюка. Мати мені дорожча за все на світі. Вона одна, а таких, як ти, хоч греблю гати!

Третя:

— Ну вас обох к бісу! Гризетесь, то й гризіться собі, якщо це приносить вам вадоволення, а мене у ваші помиї не тягніть!

Четверта (та, яку завжди обирав чоловік Варвари). Сама вона про це каже так:

— Він мирив нас. Він терпляче вислуховував і мене, й матір. Як суддя. І гроза минала, і жили ми взагалі мирно...

Що їх зближувало? Дамо слово й свекрусі:

— Після великого горя, після війни, що впала й на малих, і на старих, у час повоєнних труднощів ми якось забували й про те, що на вечерю одна картопля «в мундирах» із сіллю, що ходимо у латаних черевиках... Ми раділи, що є мир на землі. Ми пам'ятали, якою дорогою ціною його завойовано. Нам про те говорили вцілілі фотографії загиблих чоловіків, братів, синів... Нас ті думи єднали. Я бачила, як мій син і невістка рівняють окопи, засівають поле пшеницею. Я бачила, як їм буває важко, бачила і їхні чорні натруджені потомлені руки, то навіщо ж оті сварки, колотнеча в домі? Якщо й сварились, то ненадовго, не давали вогникові розгорітись у пожежу... Я дуже раділа ще й з того, що моя невістка трудяща, а що чогось не вміла — то не біда, з часом навчилася. А ще дужче я раділа, що вона, як і я, любила дітей. Ото гніваюсь, було, на неї: купи собі нове плаття, а вона: я краще дітям теплі пальтечка справлю... І подобалась вона мені ще й тим, що, бувало, й сама дуже добре знала, як зробити, та все ж спершу йшла до мене, — і порадиться, і спитає... Кажу ж — вік прожила я... Як буває у людей? Посваряться і можуть роками не говорити. А в нас — погніваємося, а вранці й забули...

4.—

Однак, ти, молодий читачу, скажеш, то була інша пора, і виходить, що всі оті сімейні драми у наш час через те, що ми живемо краще, багатше, не їмо на вечерю маторжанники, і ходимо в туфлях за шістдесят карбованців. Виходить, що тепер треба вигадувати, винаходити для молоді, для всіх нас якісь нові труднощі? Думаю, що ні. Давайте проаналізуємо обставини в сім'ях Степаненків і Танських.

Пригадуєте, шановна Катерино Григорівно Танська, ваші слова: «Коли б я її (невістку) чимось образила чи зачепила! Так цього не було й у думках!».

Катерино Григорівно! Вибачайте, але ви кажете неправду! Вам не подобалось, що ваш син, ваша невістка повертались з вечірок не зовсім тверезими. Ви того не могли терпіти. І одного разу, звертаючись до невістки, вибухнули у гніві:

— Що це ти, як свиня, приходиш додому?

— Я — свиня?

Невістка в сльози, невістка грямнула дверима... Вибрались, відділились, аж до того, що заборонили дітям ходити до старих. Чи треба було гніватись? Треба! Але можна було сказати стриманіше. Чому б не поговорити з невісткою на повному серйозі, не раз і не двічі, так:

— Дочко, дочко! Ти молода, у тебе ще будуть діти. Хіба ти не хочеш, щоб вони і народились, і росли дужими й здоровими? Хіба, дочко, ото тільки в газетах чи в книгах, а й не в нас у селі? Піди, подивись, яке дитя народилось у п'яничок Борисюків...

Гнів. Злість. Тамуйте їх у собі, обидві сторони. Стримуйте себе, постарайтеся зрозуміти один одного, і це буде набагато краще для обох сторін.

А в сім'ї Степаненків? Це типове явище, коли невістка має вищу освіту, а старі — за сім класів. Невістка у Степаненків закінчила ПТУ, а потім вступила на заочне відділення інституту. На навчання потрібен час. З того й почалося. Свекрусі здавалося, що навчання в інституті — зайва річ... До того ж невістка захопилася раціоналізаторством. І для цього потрібен час, і заняття, і праця увечері. «Навіщо їй це?» — думала свекруха... і «пиляла». Незгода поглиблювалася. А невістці теж не подобалися ці погляди, вона відчула свою зверхність і щораз більше підкреслювала, що стоїть набагато вище за старих — у поглядах, у житті, в роботі, в культурі. Сварок не було, зате виросло інше — бажання роз'їхатися...

Історія сім'ї Бондарів. Молоді сім'ї в переважній більшості прагнуть жити самостійно. Була рада й стара Мотря, коли відділили її хатину. «Тепер я зовсім пані!». Невістка ж, коли я її запитав, чому на третій день весілля вибралась на нову квартиру, засміялася:

— Не хотіла, щоб щодня, щохвилини над моєю головою висів меч: не так сіла, не те сказала, не там була, не звідти прийшла. Самим набагато краще!..

5.—

Я бесідував з багатьма жінками, що мають синів, і будуть свекрухами. На запитання, якою б хотіла кожна з них мати невістку, майже всі вони дали однакову відповідь:

— Нас не особливо цікавить її багатство, посаг. Головне, найголовніше, щоб була вона доброю, людяною, працьовитою. Щоб мала дітей, щоб любила дітей...

Я бесідував з багатьма дівчатами, які незабаром стануть невістками. На запитання, якою б хотіла кожна з них мати свекруху, дали теж майже однакову відповідь:

— Чи разом, чи окремо, але нам все життя бути в одній сім'ї. Добре було б, якби свекруха була ласкава, уважна, людяна. І якщо нам, молодим, десь доведеться й спіткнутися, то щоб не було ні лайки, ні нудної моралі, ні сердитих повчань.

Варвара Павлюченко на кінець нашої розмови усміхнулася:

— Хай усі жінки пам'ятають, що перш, ніж добра половина з них стала свекрухами, вони були невістками. А добра половина з дівчат теж не повинна ніколи забувати, що, ставши невістками, вони згодом будуть свекрухами...

Сержант Васильок вернувся із армії. І одного дня сказав батькові й матері:

— Я вирішив одружитися...

— Що ж, сину, час. Тільки хто ж вона, твоя наречена, а наша майбутня невістка?

А дівчина теж скаже своїм батькам:

— Рідні мої! В мене мій коханий попросив руки.

— Що ж, дочко, в добрий час. Хто ж він, твій хлопець, і хто його батьки?..

Хто? Хочеться, щоб відповідь була такою: добрі люди, котрі зроблять усе, щоб щасливі були діти й онуки...

Микола СТОЯН.

с. Панчеве,
Новомиргородський район.

«Молодий комунар»
2 липня 1988 року

Цікаве літо у школярів Трепівської десятирічки Знам'янського району: це і догляд городики у колгоспі, і конкурси (наприклад, на визначення «Міс табору праці та відпочинку»), і читання й обговорення художніх творів.

На знімку: члени табору «Дружба» М. ГУРТОВИЙ, Л. БОЛЬШАКОВА, Т. РЕБЕДАЙЛО з бригадиром городньої бригади трепівського колгоспу М. Д. ПЕТРОВСЬКИМ у хвилину перепочинку.

Фото В. ГРИБА.

Хочу листуватися

Я вчуся у 7 класі, люблю шити, в'язати і хочу поділитися цим зі своїми ровесниками.

317211, Компаніївський район, с. Трудолюбівка, вул. Чапаєва, 25. Макарова Оксана.

* * *

Хочу познайомитися зі своїми ровесниками, довідатися, як вони живуть, навчаються, чим захоплюються. Я люблю естраду, читаю фантастичні книги, люблю танці, ходжу на баскетбольну секцію, вчуся на «відмінно».

317684, Вільшанський район, с. Мала Вільшанка. Богатир Тетяна.

* * *

Я учениця Олександрійського педагогічного училища. Вчуся добре. Захоплююся літературою, музикою, спортом, а саме плаванням, акробатикою, тенісом. Люблю футбол, хокей. Хотіла б листуватися з ровесниками (дівчатами й хлопцями).

Моя адреса: 317900, м. Олександрія, вул. Краснодонська, 23. Литвиненко Валентині.

* * *

Мені б хотілося листуватися з дівчиною 16 чи 17 років. Я вчуся в технікумі, люблю читати, цікавлюся сучасною музикою. Мені 18 років.

м. Кіровоград, 316050, вул. К. Лібкнехта, 6, кв. 170. Ольшанському І.

* * *

З усіх захоплень є одне, найдорожче для мене — це захоплення дуетом «Модерн токінг». Хочу запитати читачів: «А вам подобається «Модерн токінг»? Якщо так, то, думаю, нам буде про що листуватися. Отже, кого цікавить моє захоплення, пишіть на адресу **317527, м. Помічна Добровеличківського району, вул. Потьомкіна, 111. Довженко Оксані.**

ЩИРА РОЗМОВА

НА СВІЖОМУ ПОВІТРІ

ШИРОКОПЛЕЧИЙ юнак середнього зросту в коричневій куртці й імпортних джинсах повільно йшов вулицею. Обличчя його було засмучене. Ноги важко ступали по брудному від дощу асфальту. Дощові краплини повільно сповзали з непокритої голови, текли по лиці, скапували на куртку. Хлопець ішов звідси назавжди — навряд чи ще коли він зазирне сюди. Ігор ішов звідси, хоча насправді він пішов від нас уже давно (а може його тут не було ніколи?). Він пішов від нас, так ніким до кінця й не зрозумілий, хоча у тому, що сталося, сам був винен найбільше...

Із слів класного керівника А. І. СУХІНА: «Ігор — хлопець непоганий, здібний. Міг би навчатися на відмінно...».

Ігор Каменєв прийшов до нас у восьмому класі. Спочатку (із місяць) навчався дуже добре, був одним із кращих учнів класу. Але згодом почав «здавати назад»— з'явилися перші «трійки», потім і перші «двійки». Восьмий клас він закінчив все-таки непогано, а ось у дев'ятому оцінки «2» і «3» стали для нього нормою. З'явилися навіть «двійки» за чверть. Ігор ледве склав іспити за дев'ятий клас, а потім ще з місяць під час літніх канікул складав додаткові іспити з усіх інших предметів (хімії, біології, літератури).

Вчителі надіялися, що Ігор Каменєв виправиться в десятому класі, посерйознішає. Але в десятому класі все продовжувалося по старому — Ігор у школу не з'являвся іноді по півчверті, а вчителі, заплющивши очі, ставили йому «3». З другої половини навчального року надії на те, що Каменєв виправиться, розтанули, і фальшиві оцінки ставили вже для того, щоб як-небудь випустити його із школи, а там хай робить, що хоче (досвід наші вчителі мали багатий — не раз так чинили у попередні роки). Ігорю ж для «заохочення» говорили: «Скажи спасибі, що в нас не Користівська школа — там би з тобою не панькалися так, як ми».

Із слів класного керівника А. І. СУХІНА: «Розбещений юнак. Брехун страшенний. Я такого ще не бачив— бреше буквально на кожному кроці. Мені здається, що брехня — в самій його суті, та й бреше він якось так, ніби знічев'я...».

Ігор часто пропускав уроки, цілі декади, бувало, ми його не бачили. Часто брехав, говорячи, що хворів, але часто хворів насправді. Досить сказати, що за три роки навчання в нашій школі двічі потрапляв у лікарню з двостороннім запаленням легень, постійно хворів хронічним бронхітом (цьому, правда, допомагало й те, що Ігор був заядливим курильщиком), а одного разу з ним трапився нещасний випадок — дверима «електрички», якою він добирався до школи, відтяло частину пальця на руці.

І жодного разу жоден із нас не відвідав його в лікарні, не те, щоб потурбувався, а хоча б поцікавився: «Як твої справи, Ігоре?». Взагалі у нашому класі до нього не дуже добре ставилися, в кращому разі просто не помічали, а бувало, що й зле жартували. Ми його недолюблювали. Чому? Не знаю. Певно тому, що він був для нас якоюсь новою людиною, хлопцем не нашого кола.

Ігор же хотів дружити. Як тільки він намагався налагодити стосунки з нами! То найновіші музичні записи принесе до школи, то розповість щось цікаве. Але — не приймали. З кожним днем все далі ми відходили від нього, а він — від нас. Спочатку, коли не приходив до школи, — дійсно хворів. Пізніше став брехати, що хворіє, все частіше й частіше не з'являвся на заняття. Все-таки одного разу (уже цього року) Ігоря вмовили. Він почав регулярно відвідувати школу. Більше того, крива успішності стрімко поповзла вгору, а з деяких предметів почали навіть з'являтися «четвірки», причому тверді.

Ми, однокласники, теж почали до нього краще ставитися, навіть перестали «жартувати». З'явився привід для оптимізму і в учителів. Але одного разу він знову не прийшов до школи. Його не було день, два, тиждень. Інколи я і мої товариші зустрічали його в місті Олександрії. Запевняв: «Завтра прийду до школи» — і не приходив. Згодом ми взнали, що мати кожного разу виряджала його до школи, а він їхав у місто (грошей було вдосталь — бабуся не шкодувала нічого для свого любого внука) і байдикував.

Цієї весни Ігорю виповнилося 18 років, і в зв'язку з призовом до лав Радянської Армії його кілька разів викликали до військкомату. Коли ж запитали, чому він не має комсомольської характеристики, Ігор відповів, що в нашій школі немає ні директора, ні класного керівника, ні комсорга. Далі пройшла ланцюгова реакція — директорові школи оголосили догану (так в усякому разі сказав нам класний керівник), було зроблено зауваження класному керівникові А. І. Сухіну, й Ігоря Каменєва рішенням педради виключили зі школи, мотивуючи рішення тим, що Ігор у цьому навчальному році пропустив майже 80(!) днів.

Без сумніву, І. Каменєв винен багато в дечому сам. Не треба було пропускати уроки без поважних причин. «Йому треба було зрозуміли, що навчається він для себе», — так сказав староста класу Ігор Мельников. Але ж і ми, однокласники, винні, що не допомогли, що не прийняли до свого гурту. Ще й як винні! Але, на жаль... Врешті, послухаймо самих товаришів Ігоря Каменєва, його однокласників.

Староста класу **І. МЕЛЬНИКОВ:** «Якщо пішов «гуляти», то він уже...». **(Багатозначний жест рукою згори донизу).**

Олександр БАШТОВЕНКО: «А що про нього **(Ігоря К.)** сказати? Я його вже й забув. **(Трохи подумав).** Закінчена людина!».

Юрій ЗИГАР, комсорг класу: «Я б його... Слів не вистачає. Що це за хлопець, якщо мати виряджає його щодня до школи, а він їде в Олександрію? Щось скоїться, а матері — горе!».

Олександр УСТЕНКО: «Я про нього якось взагалі не думав».

Ось так сотні разів ми, люди розумні, високорозвинені, навіть не запитавши, навіть не спробувавши розібратися в тому, що сталося з тим, хто знаходиться поруч, залишаємо людину на загибель. Нам байдуже. Забути однокласника, ще навіть не відучившись у шкільних стінах. Що може бути жахливіше?!. «Взагалі не думав». Яким холодом, крижаним холодом, відвертою цинічністю віє від цих слів! Ніщо не може таке виправдати, навіть слушні слова комсорга.

Із слів А. І. СУХІНА: «Винні батьки. Батько покинув, мати сама з ним справитися не може, бабуся виконує всі його примхи. А Ігор — безсовісний, нахабний. Дуже важко піддається вихованню «ЩОСЬ СХОЖЕ НА: «ДУЖЕ ВАЖКО ПІДДАЄТЬСЯ ДРЕСИРОВЦІ» — ЧИ НЕ ТАК!). Негативного впливу на учнів не мав (НАЙГОЛОВНІШЕ!). Велика біда, що він потрапив до такого слабкого комсомольського колективу. Якби колектив був дружніший! Ігор показує із себе самотнього. Робить вигляд, що розбирається в музиці і всьому. Насправді ні в чому не розбирається. Трохи начитаний, трохи щось розуміє, а насправді — нічого. Характеризуючи кількома словами — слабовольний дармоїд».

Знаєте, мені пригадався індійський кінофільм «Такий брехун», що йшов колись в кінотеатрах країни. У фільмі розповідалося про юнака, який весь час брехав. То аби похвалитися перед товаришами, то аби не впасти лицем перед гарною дівчиною, то просто знічев'я. Проте хлопець виявився чесним, хоробрим і благородним... І я вирішив побувати у Каменєва.

День наближався до вечора, коли я прийшов на вулицю Матросова. Ігор був на подвір'ї. Ми привіталися, сіли на лаву біля бузку. У нас з Ігорем почалася серйозна розмова:

— Що ж далі? — запитав я.

— Я вже влаштувався на роботу, закінчу вечірню школу, отримаю атестат.

— Невже не можна було зробити це в нашій школі?

— Я навчався до цього в школі № 11 Ростова-на-Дону, у школі № 19 Олександрії, в Новостародубській школі. І скрізь навчався добре, а тут...

— Можливо, ми, однокласники, заважали тобі вчитися?

— Фізично — ні, а морально — так.

— Тебе у нашій школі зараз вважають втраченою людиною...

— Те, що вони кричать, — спроба вигородити себе.

— Ти вольова людина?

— Не знаю. Але мені здається, що все-таки ні.

— В тебе серйозне заняття рок-музикою?

— Словами це передати важко. Якщо хочеш зрозуміти серйозно це чи ні — ходімо в мою хату.

Ми зайшли до невеличкої кімнатки. Стіни її були обклеєні фотографіями Майкла Джексона, Мадонни, переможців конкурсів краси, солістів найрізноманітніших груп із зарубіжних журналів. У ніші стіни на стелажах стояли касети, поруч — кілька десятків дисків. Стола в кімнатці не було, і програвач з магнітофоном знаходилися на підлозі, декілька стелажів були зайняті книгами. Тут же Ігор перелічив мені 42 радянські групи і запевнив, що може розповісти про будь-яку з них. Я не повірив — запитав про кілька з них на вибір, й Ігор аргументовано розповів історію кожної.

— Мені говорили, що в тебе немає друзів, що вважаєш себе одинаком...

— Ні, я не одинак, у мене багато друзів в Новому Стародубі... Тут я потрапив не в свою компанію.

— Скажи відверто, було таке, що ти брехав учителям?

Відповідь коштувала Ігорю дорого: він задумався, мабуть, відбувалася у ньому внутрішня боротьба — знов збрехати чи сказати правду.

— Було, — неначе видихнув.

— А чому ти брешеш?

— Я брешу не більше, ніж усі інші. Просто до мене зараз підвищений інтерес. А ще, знаєте, кожна людина починає брехати з пелюшок. У кожного є якісь недоліки і, сконцентрувавши увагу, брехуном і негідником можна зробити будь-кого.

— Чи зміг би ти віддати життя за Батьківщину?

— Так, — впевнено відповів він.

—Нарешті я задав останнє запитання:

— Чи є у тебе ідеал, на якого б хотів рівнятися?

І був дуже здивований, коли Ігор відповів мені. Адже у більшості моїх ровесників, яких я про це запитував, відповіді не знаходилося.

— Вчитель історії Протопопівської середньої школи В. І. Риженко.

Наша розмова на свіжому повітрі на цьому закінчилася. Здається, все добре, все ясно і все зрозуміло. Та чи таким буде життя, яким уявляє його Ігор Каменєв?

Віталій КВІТКА,
випускник школи.

с. Протопопівка,
Олександрійський район.

ПОНЕДІЛОК

4 ЛИПНЯ

▲ ЦТ (І програма)

6.30 — «120 хвилин». 8.35 — «У зв'язку з переходом на іншу роботу». Худ. телефільм. 1 серія. 10.10 — Новини. 10.20 — «Живи, Земле». 15.30 — Новини. 15.45 — «Співають сестри Касимови». Фільм-концерт. 16.10 — «Діла і турботи агропрому». Прем'єра док. телефільмів. 16.55 — Новини. 17.00 — Л. Бернстайн. «Дивертисмент». 17.25 — Фотоконкурс «Я люблю тебе, життя». 17.30 — «Я, ти і всі ми разом». 18.15 — «Земля сибірська». Проблема використання ресурсів на Ямалі. 18.45 — Сьогодні у світі. 19.00 — Л. Бетховен. «Урочиста меса». Трансляція з Концертного залу ім. П. Чайковського. 21.00 — «Час». 21.40 — Прожектор перебудови. 21.50 — Баскетбол. Олімпійський відбірковий турнір. Чоловіки. В перерві — 22.30 — Сьогодні у світі. 23.20 — Додаток до телеальманаху «Наша спадщина». «Одинока англійка в Підмосков'ї».

▲ УТ

16.30 — Новини. 16.40 — Для дітей. «А що у вас». 17.10 — «Колектив і п'ятирічка». Госпрозрахунок на підприємствах Львівщини. 17.40 — День за днем. (Кіровоград). 18.00 — До ваших послуг. (Кіровоград). 18.25 — Наші довідки. (Кіровоград). 18.30 — Актуальна камера. 19.00 — Чемпіонат СРСР з футболу. «Динамо» (Київ) — «Нефтчі» (Баку). В перерві — Телепрестайм. 20.45 — На добраніч, діти! 21.00 — «Час». 21.40 — Прожектор перебудови. 21.50 — Вперше на екрані УТ художній фільм «Рік теляти». 23.10 — Вечірній вісник.

▲ ЦТ (II програма)

8.00 — Гімнастика. 8.20 — К. Вебер. Дивертисмент для гітари і фортепіано. 8.35 — Науково-популярні фільми «Два обличчя ікони», «Суздаль». 9.05 — Російська мова. 9.35 — За безпеку руху. 9.40 — Фільм — дітям. «Проданий сміх». 1 серія. 10.40 — «Далеке близьке». Док. фільм «Світло пам'яті нашої». 11.00 — «Легенда про кохання». Худ. фільм. 1 і 2 серії. 13.15 — Новини. 13.20 — «Служу Радянському Союзу!». 14.20 — «Серафим Полубіс та інші жителі Землі». Худ. фільм із субтитрами. 18.00 — Новини. 18.10 — Народні мелодії. 18.25 — Футбол. Чемпіонат СРСР. «Динамо» (Москва) — «Спартак». У перерві — 19.15 — Вечірня казка. 20.25 — Реклама. 20.30 — «Для всіх і для кожного». Тележурнал мод. 21.00 — «Час». 21.40 — Прожектор перебудови. 21.50 — Всесоюзний телеконкурс молодих виконавців радянської естрадної пісні «Юрмала-88». Перший тур. День 1. По закінченні — 00.40 — Новини.

ВІВТОРОК

5 ЛИПНЯ

▲ ЦТ (І програма)

6.30 — «120 хвилин». 8.35 — «У зв'язку з переходом на іншу роботу». Худ. телефільм. 2 серія. 9.40 — Прем'єра док. телефільму «Шляхом оновлення». 10.30 — Новини. 10.40 — Концерт камерної музики у виконанні квінтету духових інструментів. 15.30 — Новини. 15.45 — Концерт артистів КНДР. 16.00 — Програма Казахського телебачення. 17.00 — Новини. 17.05 — Фільм — дітям. «Дивовижна знахідка, або Найзвичайніші чудеса». 18.15 — Школа: час перемін. 18.45 — Сьогодні у світі. 19.05 — Курсом XIX партконференції. 19.45 — Зустріч з поетесою Л. Васильєвою в Концертній студії Останкіно. 21.00 — «Час». 21.40 — Прожектор перебудови. 21.50 — Вперше на екрані ЦТ. Худ. фільм «Кентаври». 1 серія. 22.55 — Сьогодні у світі.

▲ УТ

9.00 — Новини. 9.15 — Концерт інструментальної музики. 10.10 — Худ. фільм «Польова гвардія Мозжухіна». 11.45 — «Доброго вам здоров'я». Проблеми медичної і соціальної допомоги інвалідам. Передача 1. 12.10 — Новини. 16.30 — Новини. 16.40 — «Ох, вже цей вовк». Лялькова вистава. 17.20 — «Народний депутат». Місцеві Ради народних депутатів м. Макіївки і кооперація. 17.50 — Маленький концерт. 18.00 — Телефільм «З ярмарку». 18.30 — Концерт духової музики. 19.00 — Актуальна камера. 19.30 — До 70-річчя 1-го з'їзду Комуністичної партії України. «Урок правди». 20.15 — Прем'єра телефільму «...А Чехову вірити треба». 20.45 — На добраніч, діти! 21.00 — «Час». 21.50 — Музичні зустрічі. 22.35 — Вечірній вісник. 23.05 — Телеспортарена.

▲ ЦТ (II програма)

8.00 — Гімнастика. 8.20 — Грає Тульське тріо баяністів. 8.40 — Науково-популярні фільми «Російські колумби», «Тридцять секунд вільного падіння». 9.15 — Французька мова. 1 рік навчання. 9.45 — «Фільм — дітям. «Проданий сміх». 2 серія. 10.55 — Французька мова. 2 рік навчання. 11.25 — Фестиваль Індії в СРСР. Танцює Малавіка Сарукаї. 11.40 — «Трактир на П'ятницькій». Худ. фільм. 13.05 — Новини. 13.10 — Прем'єра док. телефільму «Товариш секретар». 14.05 — Кинофіша. 17.55 — Новини. 18.00 — Міжнародна панорама. 18.45 — «...До шістнадцяти і старші». 19.30 — Ритмічна гімнастика. 20.00 — Вечірня казка. 20.15 — Легка атлетика. Чемпіонат СРСР. 21.00 — «Час». 21.40 — Прожектор перебудови. 21.50 — III Всесоюзний телеконкурс молодих виконавців радянської естрадної пісні «Юрмала-88». Перший тур. День 2. По закінченні — 00.30 — Новини.

СЕРЕДА

6 ЛИПНЯ

▲ ЦТ (І програма)

6.30 — «120 хвилин». 8.35 — Мультфільми «Сон», «Образа», «Якось вранці». 9.05 — Фільм — дітям. «За околицею дракон». 10.15 — Новини. 10.25 — Клуб мандрівників. 15.30 — Новини. 15.45 — Прем'єра док. фільмів телестудій країни «Морські офіцери», «Оренбурзький пуховий...». 16.20 — «...До шістнадцяти і старші». 17.05 — Новини. 17.10 — «Откуда есть пошла...». Біля витоків російської культури. 18.45 — Сьогодні у світі. 19.05 — Мультфільм. 19.30 — «Позиція». На запитання телеглядачів відповідають делегати XIX Всесоюзної конференції КПРС. 21.00 — «Час». 21.40 — Прожектор перебудови. 21.50 — Вперше на екрані ЦТ. Худ. фільм «Кентаври». 2 серія. 23.00 — Баскетбол. Олімпійський відбірковий турнір. Чоловіки. В перерві — 23.40 — Сьогодні у світі.

▲ УТ

9.00 — Новини. 9.15 — Співають діти. 9.50 — Село і люди. 10.20 — Худ. фільм «Твій сучасник». 1 та 2 серії. 12.40 — Новини. 16.30 — Новини. 16.40 — В. Лагін. «Хоттабич». Вистава Київського молодіжного театру. 18.15 — День за днем. (Кіровоград). 18.35 — Телефільм «Відпустка, яка не відбулася». (Кіровоград). 19.00 — Актуальна камера. 19.30 — Фільм-опера «Борис Годунов». 1 серія. 20.50 — На добраніч, діти! 21.00 — «Час». 21.40 — Прожектор перебудови. 21.50 — Продовження фільму-опери «Борис Годунов». 2 серія. 23.10 — Вечірній вісник.

▲ ЦТ (II програма)

8.00 — Гімнастика. 8.20 — Науково-популярні фільми «Гюстав Курбе», «Бути російському фарфору». 8.55 — Концерт учасників Всесоюзного конкурсу духових оркестрів. 9.45 — Німецька мова. 1 рік навчання. 10.15 — «Шістнадцятилітні». Худ. телефільм. 1 серія. 11.20 — Німецька мова. 2 рік навчання. 11.50 — «Парасолька для молодого подружжя». Худ. фільм. 13.15 — Новини. 13.20 — Прем'єра док. телефільмів «Левон Орбелі», «Вершина». 14.15 — Денний сеанс повторного телефільму «Тривожні ночі в Самарі». 1 серія. 18.00 — Новини. 18.15 — Лауреати Міжнародного конкурсу ім. П. Чайковського. Л. Ісакадзе. 19.00 — Легка атлетика. Чемпіонат СРСР. 20.00 — Вечірня казка. 20.15 — Автоспорт. Чемпіонат Європи. Передача з Угорщини. 20.30 — Музичний кіоск. 21.00 — «Час». 21.40 — Прожектор перебудови. 21.50 — Фестиваль Індії в СРСР. Спільний радянсько-індійський концерт у Кремлівському Палаці з'їздів. По закінченні — 00.20 — Новини.

ЧЕТВЕР

7 ЛИПНЯ

▲ ЦТ (І програма)

6.30 — «120 хвилин». 8.35 — Концерт солістів Тюменської філармонії Ю. Клепанова (балалайка) та В. Петухова (баян). 9.00 — Фільм — дітям. «Димка». 10.05 — Новини. 10.15 — «Очевидне — неймовірне». 15.30 — Новини. 15.45 — «Музична скарбниця». Твори Е. Гріга та Я. Сібеліуса. 16.45 — Програма Курської студії телебачення. 17.35 — Новини. 17.40 — «Здрастуй, музико!». 18.25 — «Пес і кіт». Мультфільм. 18.45 — Сьогодні у світі. 19.05 — «Дійові особи». Зустріч з делегатами XIX Всесоюзної конференції КПРС. 19.55 — «Резонанс». Діалог в ім'я миру і співробітництва. До підсумків радянсько-американської зустрічі на вищому рівні в Москві. 21.00 — «Час». 21.40 — Прожектор перебудови. 21.50 — «Балет, балет». 22.55 — «Камера дивиться у світ». За матеріалами X Міжнародного кінофестивалю країн Азії, Африки і Латинської Америки у Ташкенті. По закінченні — Сьогодні у світі.

▲ УТ

9.00 — Новини. 9.15 — Концерт популярної симфонічної музики. 9.45 — Телефільм «Повернення до себе». 10.15 — Худ. фільм «Рік теляти». 11.35 — Дитячий кінотеатр. Герої А. Гайдара на екрані. 12.35 — Новини. 16.30 — Новини. 16.40 — «Бременські музиканти». Балетна вистава за мотивами казки братів Грімм. (Кіровоград на Республіканське телебачення). 17.00 — Концерт з творів С. Людкевича. 18.00 — «Слава солдатська». (Кіровоград). 19.00 — Актуальна камера. 19.30 — «Шляхом оновлення». 20.00 — В театрі — прем'єра. Вистава «Слон» за п'єсою О. Копкова в Одеському театрі музичної комедії. 20.45 — На добраніч, діти! 21.00 — «Час». 21.40 — Прожектор перебудови. 21.50 — Молодіжна студія «Гарт». 23.20 — Новини.

▲ ЦТ (II програма)

8.00 — Гімнастика. 8.20 — Науково-популярні фільми 8.55 — Є. Винокуров. «І я був у тому поході». Фільм-концерт. 9.35 — Іспанська мова. 1 рік навчання. 10.05 — «Шістнадцятилітні». Худ. телефільм. 2 серія. 11.10 — Іспанська мова. 2 рік навчання. 11.40 — «Міста і роки». Док. телефільми «Пряну — спортивне місто», «Чарджоу», «Томський лад». 12.30 — Фестиваль Індії в СРСР. Грає Л. Субраманіям (скрипка). 12.50 — «Сільська година». 13.50 — Новини. 13.55 — Денний сеанс повторного телефільму «Тривожні ночі в Самарі». 2 серія. 18.00 — Новини. 18.10 — Клуб мандрівників. 19.10 — Прем'єра док. телефільму «Нам 20 років». 19.30 — Ритмічна гімнастика. 20.00 — Вечірня казка. 20.15 — Легка атлетика. Чемпіонат СРСР. 21.00 — «Час». 21.40 — Прожектор перебудови. 21.50 — III Всесоюзний телеконкурс молодих виконавців радянської естрадної пісні «Юрмала-88». Другий тур. По закінченні — 00.35 — Новини.

П'ЯТНИЦЯ

8 ЛИПНЯ

▲ ЦТ (І програма)

6.30 — «120 хвилин». 8.35 — «Клаптик і хмара». Мультфільм. 9.30 — «Дійові особи». Зустріч з делегатами XIX Всесоюзної конференції КПРС. 10.15 — Новини. 10.25 — Російські народні пісні виконують Є. Устинов та ансамбль тембрових баянів. 15.30 — Новини. 15.45 — «Портрет сучасника». Док. фільм «Життя як життя». 16.15 — Прем'єра фільму-концерту «Він і вона». 16.35 — Новини. 16.40 — Програма Туркменського телебачення. 17.45 — «Чого і чому?». Передача для дітей. 18.15 — Наука: теорія, експеримент, практика. Проблеми енергетики. 18.45 — Сьогодні у світі. 19.00 — Урочисте закриття Фестивалю Індії в СРСР. Спільна радянсько-індійська гала-вистава. 21.00 — «Час». 21.40 — Прожектор перебудови. 21.50 — Продовження спільної радянсько-індійської гала-вистави. 22.25 — «Погляд». Вечірня інформаційно-музична програма.

▲ УТ

9.00 — Новини. 9.15 — «Автограф». Вокально-інструментальний ансамбль «Смерічка». 10.35 — «Втрата довіри». Художньо-публіцистична передача з циклу «Ситуація». 11.50 — Новини. 12.05 — Молодіжна студія «Гарт». 16.30 — Новини. 16.40 — Любителям хореографії. 17.10 — Док. телефільм «Пам'ять дерева». 17.30 — Для школярів. «Варіант». 18.00 — День за днем. (Кіровоград). 18.20 — Заради майбутнього (Кіровоград). 18.20 — Актуальна камера. 19.00 — Чемпіонат СРСР з футболу. «Динамо» (Київ) — «Арарат» (Єреван). В перерві — Телепрестайм. 20.45 — На добраніч, діти! 21.00 — «Час». 21.40 — Прожектор перебудови. 21.50 — Вперше на екрані УТ худ. фільм «Танці на даху». 23.00 — Новини. 23.15 — Музична мозаїка.

▲ ЦТ (II програма)

8.00 — Гімнастика. 8.20 — Науково-популярні фільми. 8.45 — Розповіді про художників. Народні художники СРСР С. та О. Ткачови. 9.15 — Англійська мова. 1 рік навчання. 9.45 — Грає А. Корсаков. 10.05 — «Шістнадцятилітні». Худ. телефільм. 3 серія. 11.10 — «Буква з ящика радиста». Мультфільм. 11.30 — Англійська мова. 2 рік навчання. 12.00 — «Спортивна арена». Док. телефільм «Портрет незнайомки». 12.30 — «Радість — це пісня». Фільм-концерт за участю Великого дитячого хору ЦТ і ВР. 13.20 — Новини. 13.25 — Денний сеанс повторного телефільму «Тривожні ночі в Самарі». 3 серія. 18.00 — Новини. 18.10 — «І жартома, і всерйоз». Сатирична передача. 18.55 — Футбол. Чемпіонат СРСР. «Дніпро» — «Зеніт». У перерві — 19.45 — Вечірня казка. 20.50 — Прем'єра док. телефільму «Ми не диваки». 21.00 — «Час». 21.40 — Прожектор перебудови. 21.50 — Екран док. фільму. Прем'єра док. фільму «Біографія для прокурора». 22.10. — Баскетбол. Олімпійський відбірковий турнір. Чоловіки. 23.30 — Новини.

СУБОТА

9 ЛИПНЯ

▲ ЦТ (І програма)

6.30 — «120 хвилин». 8.35 — Співає Т. Фідарова. 8.55 — АВВГДейка. 9.25 — Док. фільм про першу дрейфуючу станцію на Північному полюсі, яку очолив І. Д. Папанін. 9.50 — «Борги наші — житло». 10.25 — Творчість народів світу. 11.00 — «Батьківський день — субота». 12.30 — До 70-річчя ВЛКСМ. Худ. фільм «У вогні броду нема». 14.00 — «В країнах соціалізму». 14.30 — Новини. 14.40 — «Для всіх і для кожного». 15.10 — Прем'єра фільму-концерту «Артисти цирку Єрмолаєви». 16.00 — Баскетбол. Олімпійський відбірковий турнір. Чоловіки. 17.40 — «Очевидне — неймовірне». 18.40 — Міжнародна програма. 19.40 — Вперше на екрані ЦТ. Худ. фільм «Звинувачується весілля». 21.00 — «Час». 21.40 — Прожектор перебудови. 21.50 — «Юрмала-88». Урочисте закриття і гала-концерт лауреатів і дипломантів III Всесоюзного телеконкурсу молодих виконавців радянської естрадної пісні. По закінченні — Новини.

▲ УТ

9.00 — Новини. 9.15 — Ритмічна гімнастика. 9.45 — «На хвилі дружби». Державний ансамбль танцю Абхазької РСР «Шаратин». 10.35 — Кінопрограма «Дивовижний світ природи». Док. фільми «У горах заповідних», «В краю легенд», «Крокодил пустелі». 11.15 — Циркова програма. 11.55 — «Доброго вам здоров'я». Проблеми медичної і соціальної допомоги інвалідам. Передача II. 12.35 — Новини. 12.55 — «Художня панорама». Вистава Київ і кияни. 13.35 — «Живе слово». Культура російської мови. 14.05 — Концерт народного артиста УРСР Б. Которовича. 15.00 — Худ. фільм для дітей. «Дайте нам мужчин». 16.15 — Шляхом оновлення. Зустріч делегатів XIX Всесоюзної конференції КПРС від Дніпропетровської облпарторганізації з трудящими м. Нікополя. 17.00 — «Суботні зустрічі». Зберегти Дніпро нащадкам. 18.30 — Фільм-концерт «Гаю, мій гаю». 18.45 — «Скарби музеїв України». Кахлі з Чернігівщини. 15.00 — Актуальна камера. 19.35 — Концерт народної артистки СРСР Т. Синявської та народного артиста РРФСР Г. Гродберга. 20.30 — Прем'єра телефільму «Кіровоград. Вчителю Єдигею». 20.50 — На добраніч, діти! 21.00 — «Час». 21.40 — Прожектор перебудови. 21.50 — Худ. фільм «Досьє людини в «Мерседесі». 1 серія. 22.55 — Вечірній вісник.

▲ ЦТ (II програма)

8.00 — Гімнастика. 8.15 — Програма «Думка». Студія представляє. «Києво-Печерська лавка». Із циклу «Грані пізнання». 9.10 — «Співзвуччя». Г. Маркес. По сторінках творів. Пабло Пікассо — художник-комуніст. 11.00 — Кінозал програми «Здоров'я». 11.50 — «У світі тварин». 12.50 — Діалог з комп'ютером. 13.35 — «До і після опівночі». 15.10 — «Мужики!». Худ. фільм із субтитрами. 16.45 — А. Брукнер. Симфонія № 2 до мінор. 17.55 — Футбол. Чемпіонат СРСР. «Спартак» — «Динамо» (Мінськ). 19.50 — О. Глазунов. Концертний вальс. 20.00 — Вечірня казка. 20.15 — Реклама. 20.20 — «Спорт і особистість». 21.00 — «Час». 21.40 — Прожектор перебудови. 21.50 — Прем'єра худ. телефільму «Коліо коридн». 23.05 — Новини.

НЕДІЛЯ

10 ЛИПНЯ

▲ ЦТ (І програма)

8.00 — Новини. 8.15 — Ритмічна гімнастика. 9.00 — Прем'єра док. фільму «Рибалки на трудовій вахті». 9.20 — Тираж «Спортлото». 9.30 — Будильник. 10.00 — «Служу Радянському Союзу!». 11.00 — «Ранкова пошта». 11.30 — «На шляху до виродження». Чорнобильська хроніка. 12.30 — «Музичний кіоск». 13.00 — Сільська година. 14.00 — Кінозал програми «Здоров'я». 14.45 — «ЧП не районного масштабу». Спецвипуск передачі «...До шістнадцяти і старші». 15.30 — Всесоюзна читацька конференція. Зустріч з авторами і редколегією тижневика «Литературная Россия». 16.45 — Фільм — дітям. «Бабуся для всіх». 17.50 — Народні мелодії. 18.00 — Міжнародна панорама. 18.45 — Недільний кінозал. «Мара Родамуса Кверка». Мультфільм. «Крізь безмовність». Док. фільм. 19.40 — «Блондинка за рогом». Худ. фільм. 21.00 — «Час». 21.40 — «Всі симфонії Чайковського». Симфонія № 1. 22.35 — Новини. 22.45 — Футбольний огляд.

▲ УТ

9.00 — Новини. 9.15 — Ритмічна гімнастика. 9.45 — Концерт ансамблю танцю Сибіру. 11.25 — «Ваш хід». Шахово-шашкова програма. 11.55 — На шляхах республіки. Погода. (Експрес-інформація). 12.00 — Сонячне коло. 12.30 — О. Писемський. «Хижаки». Вистава Київського академічного російського драматичного театру імені Л. Українки. В перерві — 13.55 — Новини. 15.05 — Село і люди. 15.30 — «Ви нам писали». Музична передача за листами глядачів. 16.00 — «Слава солдатська». 17.00 — «Земле моя». Екологія міста Саки. 17.35 — Любителям джазу. 18.05 — Мультфільм на замовлення. 19.00 — Актуальна камера. 19.35 — «І тільки музика». 20.45 — На добраніч, діти! 21.00 — «Час». 21.10 — Вперше на екрані УТ худ. фільм «Досьє людини в «Мерседесі». 2 серія. 22.45 — Вечірній вісник.

▲ ЦТ (II програма)

8.00 — На зарядку ставай! 8.15 — Програма «Думка». «Наш сад». 8.50 — Кіноальманах «Горизонт». 9.30 — «Портрети». Життя і житіє Аввакума. 10.30 — «Початок особистості». Науково-популярний фільм. 10.55 — «Навколо світу». Кіноальманах. 11.55 — Життя видатних людей. К. Тімірязєв. 12.30 — Людина. Земля. Всесвіт. 13.35 — «КВН». Зустріч команд МДУ і Першого Ленінградського медичного інституту (повтор від 14 травня). 15.50 — «Естафета» Фізкультурно-спортивна програма. 18.00 — «Шляхи до прекрасного». Калінінська картинна галерея. 18.30 — Прем'єра док. фільму «Шолохов з нами» із циклу «Вітчизни рідні імена». 18.50 — Г. Свиридов. «Маленький триптих». 19.00 — «Діалог про мир». Про зустрічі представників американської асоціації ораторського мистецтва з молоддю. 20.00 — Вечірня казка. 20.15 — Реклама. 20.20 — «В гостях у Берліні». Грає піаністка Хіроко Накамура (Японія). 21.00 — «Час». 21.40 — «Слідством встановлено». Худ. фільм. 23.10 — Новини.

КОСТЯНТИН МАНДРИК ПРИЦІЛЮЄТЬСЯ НА СЕУЛ

Все менше часу залишається до старту Олімпіади-88 в Сеулі. І нині, як ніколи раніше, має шанси поїхати на Олімпійські ігри представник Кіровоградщини.

Із Талліна, де на минулому тижні завершився чемпіонат країни зі стендової стрільби, на Україну надійшла приємна звістка: перші два місця посіли представники нашої республіки — кіровоградський динамівець Костянтин Мандрик і киянин Дмитро Монаков. Третім тут був Урмас Саалісте з Тарту. Ось результати призерів — відповідно 218, 217 та 215 мішеней з 225 можливих.

Особливо приємно, що Мандрик переміг в одному із трьох турнірів, за підсумками яких визначатимуться кандидати на поїздку до Сеула. Будемо відвертим до кінця — якщо високе місце чемпіона світу Дмитра Монакова фахівці сприйняли як належне, то результат молодого кіровоградця став повною несподіванкою. Але обмовимося — несподіванкою для фахівців, та не для самого Мандрика, який вже перемагав і в Кубку Європи, і в турнірі соціалістичних країн «Дружба» і в Ливорно на динамівській першості світу. А тепер Мандрик — чемпіон країни.

Попереду в Костянтина ще два відповідальних випробування: чемпіонат Європи у Стамбулі, що пройде з 10 по 19 липня, і «Великий приз» Москви — з 16 по 21 серпня.

Дніпропетровськ вітає кіровоградців.

В Дніпропетровську відбувся чемпіонат України з плавання.

Його результати цікавили не тільки тренерів та плавців, а насамперед фахівців. Адже й досі не вирішено щодо складу збірної республіки на Всесоюзні юнацькі ігри. У плаванні на спині впевнено виступив Сергій Пальчиков, який переміг талановитих львів'янина Ростислава Манзюка і киянина Дениса Сікору. А ось інша представниця збірної Кіровоградщини Лариса Вернигора виграла дві нагороди у комплексному плаванні.

ТЕСТ НА ЗАГРОЗУ ІНФАРКТУ

1. Вік (років)
20—30 років — 1 очко
31 — 40 — 2
41 — 50 — 3
51 — 60 — 4
Понад 60 — 5

2. Стать
Жіноча — 1
Чоловіча — 2

3. Стрес
Чи має ваша робота стресовий характер?
Ні — 0
Частково — 4
Так — 8

4. Спадкові фактори
Відсутність кровних родичів з інфарктом — 0
Один кровний родич з інфарктом, що стався після 60 років — 1
Один кровний родич з інфарктом, що стався до 60 років — 2
Два таких родичі — 3
Три таких родичі — 8

5. Куріння
Не курите — 0
Люлька — 3
10 цигарок — за день — 2
20 цигарок за день — 4
30 цигарок за день — 6
40 цигарок за день — 8

6. Харчування
Дуже помірне, мало м'яса, жирів, хліба і солодкого—1
Дещо надмірне — 3
Надмірне, без будь-яких обмежень — 7

7. Артеріальний тиск
Менше 130/80 — 0
До 140/90 — 1
До 160/90 — 2
До 180/90 — 3
Понад 180/90 — 8

8. Маса тіла
Ідеальна — 0
5 кілограмів понад норму — 2
10 кілограмів понад норму — 3
15 кілограмів понад норму — 4
20 кілограмів понад норму — 5
Більше 20 кілограмів понад норму — 6

9. Фізична активність
Висока — 0
Помірна — 1
Низька — 3
Сидяча робота, ніяких фізичних вправ — 5

СУМА ОЧОК

ДО 10 ОЧОК. Ризик мати інфаркт практично відсутній.

11—18 ОЧОК. Ризик мінімальний, але є явна тенденція до його наростання.

19—25 ОЧОК. Наявний ризик. Подумайте, як зменшити вплив несприятливих факторів.

26—32 ОЧКИ. Відповідно до статистики, кожний шостий чоловік з високорозвинутих країн гине від інфаркту. Якщо ви не хочете опинитися в цьому числі, зверніться до лікаря і разом з ним розробіть програму зміцнення свого серця.

ПОНАД 32 ОЧКИ. Стан дуже серйозний. Треба звернутися до лікаря, негайно позбутися шкідливих звичок і приступити до поступового тренування серцевого м'яза.

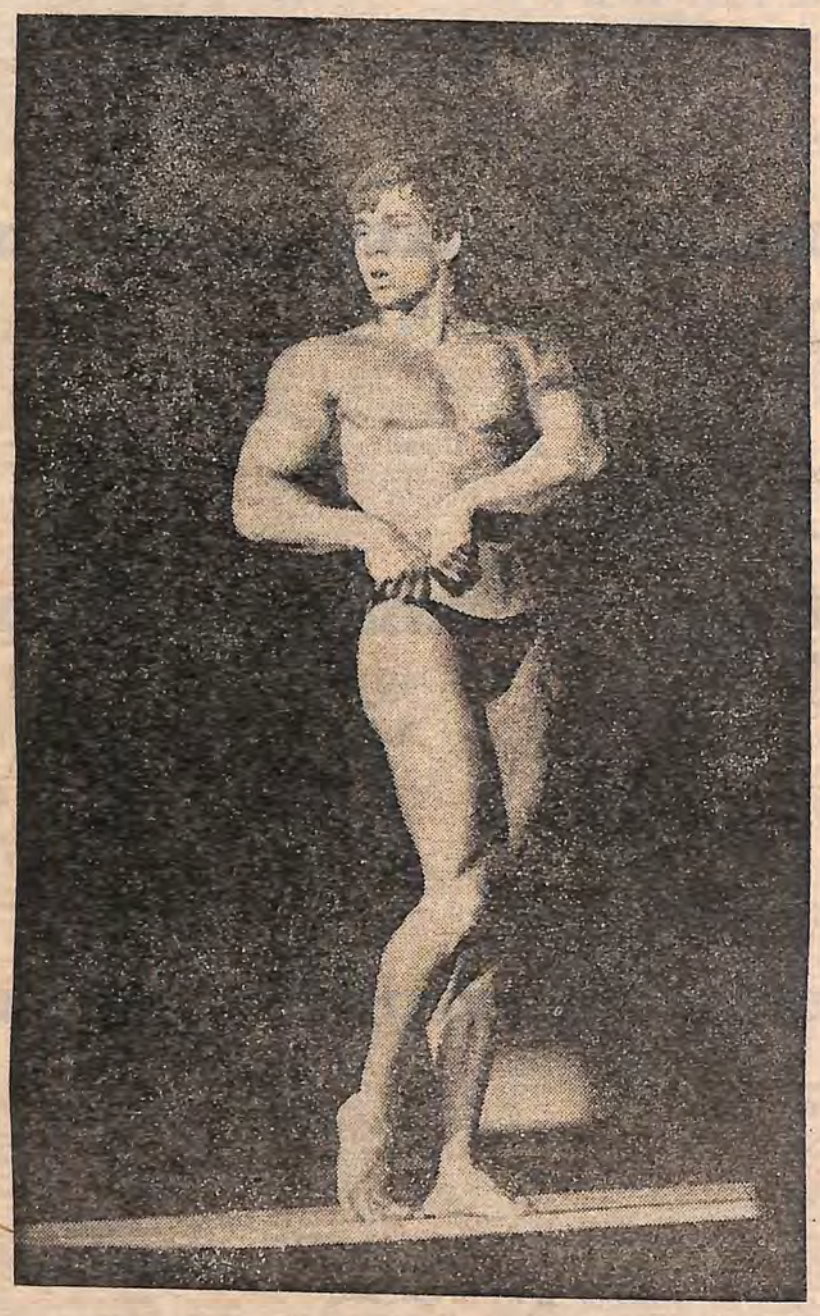

Атлетична гімнастика — один із шляхів фізичної досконалості.

Бліц-конкурс «МК» «Європа-88»

ЧЕРГОВИЙ футбольний конкурс знову зацікавив читачів тижневика: 148 різноманітних варіантів європейського п'єдесталу пошани-88 запропонували нам болільники. Найбільш вірогідними лідерами футболу континенту стали збірні ФРН та СРСР. Однак цей прогноз не здійснився. Команда Голландії, в якій грають відомі Гулліт і Ван Бастен, стала на шляху збірній «Кайзера Франца» (так називають її тренера Франца Беккенбауера).

Що ж, є свої лідери в футболі. Були такі і в нашому конкурсі. Найнаполегливішим став Євген Нетеса з Новоархангельська, який запропонував редакції... 87 варіантів астоточного розподілу місць. Один з них був таким: 1. Голландія, 2. СРСР, 3. ФРН. Але редакція віддала перевагу іншому учаснику конкурсу — 14-річному Олександру Семезу з села Сазонівка Кіровоградського району. Він надіслав єдиний варіант: 1. Голландія, 2. Італія, 3—4. ФРН, СРСР. Чому саме йому? Та тому, що хлопець з першої (і єдиної) спроби назвав усіх півфіналістів. Його і буде нагороджено книгою Костянтина Єсеніна «Збірна СРСР».

Не залишиться без призу й Євген Нетеса. Його редакція відзначить спеціальним призом «За волю до перемоги».

До нових зустрічей на сторінках «МК».

ЦЕ — ЦІКАВО

Метод Форда

«Кинути курити дуже просто, — жартував Марк Твен, — я і сам робив це багато разів». Генрі Форду-молодшому не до жартів. На своїх заводах у Детройті він усім категорично заборонив курити протягом усього робочого дня. Кожен робітник повинен був дати розписку про те, що на випадок порушення заборони згоден бути звільненим. 600 чоловік дати таку розписку відмовились, і їм довелося піти. Не допомогли ні профспілка, ні загроза страйку: Форд довів на суді, що наказ був даний в інтересах здоров'я робітників. Втім, про свої інтереси Генрі також потурбувався: продуктив н і с т ь праці на його заводах одразу зросла на 8 процентів.

Ще раз про кохання

В Англії певна шлюбна контора поставила собі за мету знайти ідеальну пару. У комп'ютер заклали дані кількох тисяч дівчат і молодих людей, які хотіли одружитися. Це був довгий список різноманітних характеристик і не менш довгий перелік якостей, які наречені хотіли б бачити у своїх майбутніх дружин або чоловіків. Опрацювавши дані, комп'ютер підібрав юнака і дівчину, які підходили один одному абсолютно за всіма показниками. Їх запросили до контори, познайомили, вручили квитки для подорожі на континент і з нетерпінням почали чекати результатів експерименту. Через два тижні Енн і Майкл повернулися з Парижа. Обидва вони були в прекрасному настрої, проте дівчина сказала: «Майкл чудовий хлопець, але, відверто кажучи, я не зуміла б прожити з ним усе життя». Точка зору юнака була приблизно такою ж: «Енн чарівна, але я не уявляю її в ролі своєї дружини». Усе в них було добре, не вистачало крихти — кохання.

сцена екран арена

● І знову парк... 3 липня о 18 годині у парку культури і відпочинку імені Леніна виступає вокально-інструментальний ансамбль і циркова студія будинку культури імені Компанійця.

● Погодьтеся, що найкращий відпочинок влітку — на природі. Особливо гарні літніми вечорами міські парки, де можна посидіти з книжкою під крислатими дубами, злетіти на гойдалках, завітати на танцювальний майданчик. 6, 8, 9, 10 липня у центральному парку імені В. І. Леніна проводитимуться вечори відпочинку для молоді у дискотеці «Ровесник». Початок о 20 годині.

● 5 липня у бібліотеці-філіалі № 1 міської ЦБС відбудеться бесіда для молоді за книгою В. Кованова «Серця, віддані людям». Запрошуються всі, хто бажає взяти в ній участь. Початок о 16 годині.

● 7 липня о 19 год. 30 хв. у приміщенні обласної філармонії відбудеться концерт лауреата премії Ленінського комсомолу Узбекистану державного ансамблю пісні і танцю Каракалпакії.

● 9 липня парк імені Леніна запрошує городян на звітний концерт художньої самодіяльності фабрики індпошиву одягу. Початок у зеленому театрі о 18 годині.

Редактор Ю. СЕРДЮЧЕНКО.

«Молодой коммунар» — орган Кировоградского областного комитета ЛКСМ Украины.

На украинском языке.

НАША АДРЕСА:
316050,
МПС,
м. Кіровоград,
вул. Луначарського, 36.

Телефони: редактора — 2-54-26; заступника редактора — 2-29-92; відповідального секретаря — 2-27-65; відділів: комуністичного виховання — 4-66-79, 4-64-21; комсомольського життя та економіки — 2-04-84; учнівської молоді і соціальних проблем — 2-59-82; фотолабораторії — 4-94-94; оголошень — 4-28-96; коректорської — 3-61-83.

Газета виходить щосуботи

Друкарня імені Г. М. Димитрова видавництва «Кіровоградська правда» Кіровоградського обкому Компартії України, м. Кіровоград, вул. Глінки, 2.

БК 06168. Індекс 61103.

Зам. № 291. Тираж 53 800.

Над номером працювали: художник — О. Босий, складач машинного набору — М. Мужиковський, складачі вручну — Б. Ватульов, Л. Урсаленко, коректор — Л. Коваленко, цинкограф — К. Драченко, друкарі — В. Чистяков, М. Янковий, відповідальний черговий — В. Бондар.